

VETENSKAP FÖR PROFESSION 30:2015

Resursfördelningsmodeller

på bibliometrisk grund vid ett urval svenska lärosäten

Gustaf Nelhans | Pieta Eklund

HÖGSKOLAN I BORÅS

**Resursfördelningsmodeller på
bibliometrisk grund vid ett urval
svenska lärosäten**

Gustaf Nelhans och Pieta Eklund

HÖGSKOLAN I BORÅS

Resursfördelningsmodeller på bibliometrisk grund vid ett urval svenska lärosäten

FÖRORD	10
INLEDNING	13
NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA MODELLER FÖR PRESTATIONSBASERAD FÖRDELNING AV FORSKNINGSMEDEL	15
Den nuvarande nationella modellen i Sverige	15
Aktuell utveckling av en svensk prestationsbaserad fördelningsmodell	16
Internationell utblick och nordiska modeller	18
Andra modeller för rankning av tidskrifter	23
Journal Impact Factor	23
European Reference Index for the Humanities, ERIH	23
Lärosätesutvärderingar	24
BIBLIOMETRISKA FÖRDELNINGSMODELLER VID VID LÄROSÄTENA	25
Tidigare Studier	25
Svenskt Näringslivs rapport	25
Riksrevisionen	26
Enkätstudie och dokumentanalys	27
Bibliometri i resursfördelningsmodeller	28
Bibliometriska fördelningsmodeller	29
Modeller vid lärosäten som ej tillfrågats i enkäten	36
Andelen medel för allokering och lärosätesnivå i relation till tilldelning	38
Författarfraktionering	41
Planerade förändringar i modellerna	42
Pågående kritiska diskussioner vid lärosätena	43
EKONOMISKA INCITAMENT FÖR PRESTATION ELLER FÖRVÄNTAT GENOMSLAG?	45
Variationer i modellerna	46
Ny nationell modell och ämnesvisa skillnader	47
Indikatorer på olika lärosätesnivåer	48
Modell för konstnärlig forskning	50
Avslutande reflektioner	50
SAMMANFATTNING	53
REFERENSER	56
BILAGOR	60
Bilaga 1 – Brev	60
Bilaga 2 – Responder	61

Föreliggande rapport är nummer trettio i rapportserien *Vetenskap för profession*. Syftet med rapportserien är dels att redovisa resultat från pågående och avslutade forskningsprojekt vid högskolan, dels att publicera inlägg i en pågående diskussion kring forskningens inriktning och tillämpade metoder inom ramen för verksamhetsidén Vetenskap för profession. Planen är en årlig utgivning på fyra till sex rapporter. Kommitténs uppgift är att ansvara för bedömning av bidrag till serien och därigenom medverka till en hög kvalitet på publicerade rapporter. I särskilda fall kommer externa experter att anlitas för bedömningar.

REDAKTIONEN BESTÅR AV

Redaktör: Björn Brorström, rektor

Biträdande redaktör: Kim Bolton, professor, Jenny Johannisson, vicerektor

Teknisk redaktör: Jennifer Tydén, kommunikatör

Original: Ivelind Design

Omslagsfoto: Colourbox

Tryck: Responstryck 2015

ISBN: 978-91-87525-45-2 (tryckt) 978-91-87525-46-9 (pdf)

Digital version: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hb:diva-21>

I rapportserien Vetenskap för profession

1. Forskning vid Högskolan i Borås. Om förhållningssätt, innehåll, profil och metod.
2. Smart Textiles
3. Knalleandan – drivkraft och begränsning. Ett forskningsprogram om företagande, traditioner och förnyelse i Sjuhäradsbygden.
4. In search of a new theory of professions
5. A Delphi study of research needs for Swedish libraries
6. Vad är vetenskap?
7. Styrning i offentlig förvaltning – teori, trender och tillämpningar
8. Profession och vetenskap – idéer och strategier för ett professionslärosäte
9. Framgångsrik förnyelse. Forskningsprogrammet om företagande, traditioner och förnyelse i Sjuhäradsbygden.
10. 20 år med Institutionen Ingenjörshögskolan – historik, nuläge och framtid
11. Fenomenet Ullared – en förstudie
12. Undervisning i en ICA-butik
13. Risker och säkerhet i professionell vardag – tekniska, organisatoriska och etiska perspektiv
14. Knalleandan i gungning?
15. Från Högskolan i Borås till Humboldt, volym i
– Den svenska högskolans roll i en motsägelsefull tid
16. Från Högskolan i Borås till Humboldt, volym ii – Bildning och kunskapskulturer
17. Lärarutbildningens betydelse för en inkluderande skola
18. Brukarens roll i välfärdsforskning och utvecklingsarbete
19. Högskolelandskap i förändring.
Utmaningar och möjligheter för Högskolan i Borås.
20. Mot en mer hållbar konsumtion – en studie om konsumenters anskaffning och avyttring av kläder.
21. I begynnelsen var ordet – ett vårdvetenskapligt perspektiv på språk och afasi
22. Nätverk, trådar och spindlar – Samverkan för ökad återanvändning och återvinning av kläder och textil
23. Libraries, black metal and corporate finance
24. Veljekset Keskinen – Finlands mest besökta shoppingdestination
25. Kan detaljhandeln bidra till att minska det textila avfallet?
Textilreturen i Ullared – ett experiment om återvinning
26. Vetenskap på tvären: akademiska värden, friheter och gränser.
Från Högskolan i Borås till Humboldt, volym 3.
27. Samverkan för hållbar stadsutveckling och tvärsektoriell samsyn
28. Ledarskap i vården: att möta media och undvika personfokuserade drev
29. OTEC Matters 2015
30. Resursfördelningsmodeller på bibliometrisk grund vid ett urval svenska lärosäten

Förord

BJÖRN BRORSTRÖM | *Redaktör för Vetenskap för profession*

En mycket aktuell fråga för universitet och högskolor är hur forskningsmedel ska fördelas från regeringen till lärosätena. Frågan handlar om avvägningen mellan storleken på det fasta forskningsanslaget och det konkurrensutsatta som fördelas via forskningsråden. Frågan handlar också om och i så fall i vilken utsträckning som de fasta anslaget ska baseras på uppnådda prestationer. Vetenskapsrådet har nyligen överlämnat en utredningsrapport till regeringen där förslaget är att lärosätesutvärderingar ska baseras på all bedriven forskning vid lärosätet. Bedömningen av kvaliteten på lärosätenas forskning kan därefter komma att ligga till grund för resursfördelning. Det fasta anslaget är då inte längre fast utan varierar beroende på utfallet av den gjorda bedömningen av forskningens kvalitet. Utredningen är överlämnad till regeringen och är nu på väg ut för remissbehandling. Kritiska remissvar och livliga diskussionerna är att vänta.

En lika aktuell fråga är på vilka grunder som det tilldelade fasta forskningsanslaget ska fördelas vidare inom lärosätet. En möjlighet är att fördela anslagen utifrån hur det sett ut tidigare, alltså basera fördelningen på historik och tradition. En annan möjlighet är att avspegla den fördelningsmodell som regeringen tillämpar. En tredje är att utveckla och tillämpa en egen modell som följer av den styreffekt som lärosätet vill uppnå. En viktig kunskapskälla för att på ett välgrundat sätt kunna välja modell är att veta hur andra gör. Pieta Eklund och Gustaf Nelhans har tagit reda på det och redovisar i denna forskningsrapport en översikt över tillämpningar av prestationsrelaterade modeller där en bibliometrisk komponent används. Ett stort antal svenska lärosätens modeller beskrivs och kommenteras. I rapporten redovisas också historik, utveckling på nationell nivå, trender internationellt och särskilt då tillämpningar i Norden av bibliometriska resursfördelningsmodeller.

Rapporten är en värdefull översikt över tänkbara och använda modeller för resursfördelning. Men rapporten är mycket mer än så. Författarna lämnar en rad insiktsfulla kommentarer, baserade på tidigare forskning och erfarenheter, till modellernas kvalitet det vill säga möjligheter och risker vid tillämpning. Den centrala frågan är om de effekter som en specifik modell förväntas leda till verkligen uppstår eller om eftersträvad styreffekt uteblir. En betydligt allvarigare problematik kan vara att den tillämpade modellen leder till felstyrning, vilket innebär att den stödjer ett beteende som inte befrämjar en långsiktigt gynnsam utveckling av hela lärosätets utbildning och forskning.

Rapporten "Resursfördelningsmodeller på bibliometrisk grund vid ett urval av svenska lärosäten" är nummer 30 i Högskolan i Borås rapportserie

Vetenskap för profession. Syftet med rapportserien är dels att förmedla resultat från pågående och avslutad forskning vid högskolan, dels att vara ett forum för en pågående debatt kring den högre utbildningens och forskningens ideal, förutsättningar, inriktning och kvaliteter. Gustaf och Pietas rapport svarar mot båda syften. Den tillför värdefull kunskap om resursfördelningsmodeller och den ger en bra grund för en viktig debatt.

Med förhoppning om givande läsning, intressanta diskussioner och viktiga ställningstaganden.

GUSTAF NELHANS | *Författarna för Vetenskap för profession*
PIETA EKLUND

Detta arbete har sin bakgrund i ett långtgående intresse för kvalitetsvärdering och bibliometriska indikatorers roll i forskningens praktiker samt mer generellt hur forskningens styrformer och genomförande samproduceras i den senmoderna perioden som karakteriserar vår tid. Dessutom hämtar det näring i intresset för bibliotekets och i synnerhet *bibliotekariens* roll i denna process. Inriktningen på denna studie initierades på uppdrag från rektor vid Högskolan i Borås som ett led i en omvärldsanalys och som underlag för internt utredningsarbete, men kom under arbetets gång att utvecklas ett fördjupat arbete att mer generellt beskriva hur bibliometriska fördelningsmodeller används vid svenska lärosäten. Det har också fått som utfall att ett forskningsprojekt i vilket fördelningsmodeller vid samtliga svenska lärosäten som innehar forskarutbildningsrättigheter studeras i anslutning till en teoretisk ram om "evalueringsstudier" tillsammans med vår kollega Björn Hammarfelt vid Bibliotekshögskolan vid Högskolan i Borås. Vi är tacksamma för hans kommentarer till denna rapport, samt ytterligare tre granskare, Björn Brorström, Jenny Johannisson och Kim Bolton för skriftserien *Vetenskap för professions* räkning. Vi vill också tacka våra respondenter som förutom att bidra med uppgifter i vår undersökning också bidragit med kommentarer till ett utkast till detta arbete.

Borås, 2015-02-06

INLEDNING

Bibliometriska indikatorer för fördelning av resurserna till forskning vid lärosätena har i Sverige använts sedan 2009. Regeringen introducerade då den prestationsbaserade omfördelningen efter kvalitetsindikatorer baserat på externa anslag och på indikatorerna publikations- och citeringsmått. Modellen, som vid införandet debatterades flitigt, har tillämpats vid omfördelning av först ca 10 procent av medlen och därefter ökat till 20 procent av lärosätenas resurstilldelning. Men hur sker fördelningen av forskningsresurser inom lärosätena?

Denna studie har till uppgift att undersöka hur i synnerhet bibliometriska indikatorer har kommit till bruk i lärosätenas interna resurstilldelning. Eftersom resurstilldelningen påverkar lärosätenas budgetar och lärosätena får ökade resurser när dess forskare presterar enligt deras inriktningar, så vore det inte förvånande om tekniker att fördela efter bibliometrisk prestation också kommer att utnyttjas i lärosätenas interna fördelning ner på fakultets-, institutions- och kanske till och med individnivå. Då det inte finns någon översikt över detta fenomen som täcker flera lärosäten och som dessutom går på djupet genom att undersöka dess effekter på olika nivåer inom lärosätena så utgör detta arbete en första ansats att fastställa i vilken mån lärosätena faktiskt har anammat bibliometriska indikatorer och hur detta har gått till.

Syftet med denna studie är att skapa en översikt över prestationsbaserade modeller för resurstilldelning i vilka en bibliometrisk komponent används vid ett urval svenska lärosäten. Vidare vill vi undersöka på vilken nivå detta sker samt vilka indikatorer och metodiker som används. Slutligen vill vi kritiskt diskutera eventuella fallgropar, men också förtjänster som kan framträda när bibliometriska indikatorer kommer i bruk för att mäta prestationer på allt lägre nivå i forskarsamhället.

Studien tar sin utgångspunkt i internationella tendenser och den i Sverige nu gällande och framtida förslag till nationellt system för resurstilldelning. Den inleds med en internationell utblick över nationella resursfördelningsmodeller där Storbritannien och Australien utgör exempel på två länder som tidigt började fördela forskningsmedel med panelbaserade kvalitetsvärderingar respektive prestation mätt med bibliometriska mått som grund. Denna följs av en översikt över fördelningsmodeller

med bibliometrisk komponent i Norden, där den så kallade norska modellen med sina efterföljare i Danmark och Finland kontrasteras mot den svenska modellen som sedan 2010 tillämpas av regeringen för att omfördela en del av de medel som avsätts till forskning. Tillsammans med en kort redovisning av tidigare undersökningar av hur resurstilldelning går till på lärosätetsnivå samt Vetenskapsrådets arbete att på regeringens uppdrag utveckla en ny resurstilldelningsmodell utgör detta bakgrunden till studien som redovisas här.

Vår studie består av en empirisk undersökning av ett mindre enkäturval tillsammans med en dokumentstudie i vilken styrdokument, modeller och protokoll som antingen refererats av respondenterna eller som identifierats på lärosätets webbplatser har undersökts för att ge kompletterande information. Genomförandet av undersökningen beskrivs närmare i under rubriken Metod och genomförande.

Den avslutande diskussionen lyfter fram några av de mest intressanta resultaten av studien och sätter dem i relation till en snäv diskussion om forskningskulturen i olika vetenskapsområden, praktiska och metodologiska förutsättningar för bibliometrisk analys på lärosätetsnivå och olika yrkesroller i relation till forskningsevaluering inom högskolesektorn.

NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA MODELLER FÖR PRESTATIONSBASERAD FÖRDELNING AV FORSKNINGSMEDEL

Den nuvarande nationella modellen i Sverige

Resursutredningen, RUT2 (SOU2007:81), får antas utgöra den bakre ramen för denna utredning om bibliometriska fördelningsmodeller vid svenska universitet och högskolor. I utredningen sammanfattades det allmänna läget för lärosätena vad gällde resursfördelning några år in på 2000-talet enligt följande: Lärosätenas budgetar var till stor del bundna till fasta poster i verksamheterna som exempelvis stöd till forskarstuderande, postdoktorer, samt del i professors- och lektorstjänster, varför det bedömdes att det saknades utrymme för intern omfördelning av de direkta statsanslagen. Den låga andelen fria medel i kombination med en fortgående reell sänkning av medelstildelningen erbjöd lärosätena således få möjligheter att utöva några aktiva omfördelningsprocesser. Därtill hade befodringsreformen bidragit till ökade lönekostnader samtidigt som lärosätena enligt utredningens uppfattning hade genomfört alltför många anställningar liksom en för stor dimensionering av forskarutbildningen (ibid).

RUT2:s förslag till lösning var att införa en ny anslags- och resursfördelningsmodell, där hälften av anslagen skulle fördelas efter prestation och kvalitet baserat på indikatorbaserade metoder och utvärderingar i form av kollegial granskning. Den andra hälften skulle utgöras av en bas för respektive lärosäte. (SOU2007:81, s 166).

I den föreslagna modellen angavs att den konkurrensutsatta delen av forskningsramen till lärosätena i sin tur skulle fördelas efter dels panelbaserade kvalitetsutvärderingar av forskningen (50 procent av den prestationsbaserade tilldelningen), och dels efter fyra beräknade indikatorer på prestationer i verksamheten. Dessa utgjordes av mätningar av:

- 1) fältnormaliserade citeringar av internationell vetenskaplig produktion (20 procent);
- 2) externa medel (20 procent);
- 3) personal: antal disputerade lärare och antal kvinnliga professorer (5+5 procent). (SOU2007:81, s 225ff, 261)

I Regeringens forskningsproposition 2008 (Prop. 2008/09:50 2008) bantades modellen betydligt och endast de båda indikatorerna externa medel samt publiceringar och citeringar behölls, medan såväl den panelbaserade granskningen samt indikatorn personal togs bort. Därtill kom andelen medel som utsattes för konkurrensbaserad fördelning att minska väsentligt från 50 procent till 10 procent av de fördelade medlen, med tillägget att även de ytterligare medel som tillfördes lärosätena fr.o.m 2009 skulle fördelas enligt modellen. Som en sista åtgärd kom regeringen att införa ytterligare en fördelningsmodell för att vikta de värden som beräknats i den indikatorbaserade modellen. Då regeringen menade att det saknades statistiskt underlag gällande hur såväl publiceringar som externa anslag fördelades mellan olika vetenskapsområden valdes en sedan tidigare hävdvunnen modell i vilken vetenskapsområden viktades olika mot varandra. Indikatorvärdena i humaniora och samhällsvetenskaper multiplicerades med 2, värdena för naturvetenskap med 1,5, medicin och teknik med 1, samt övriga områden med 1,1 (Prop. 2008/09:50 2008, 57). Argumentet som angavs var att humaniora, samhällsvetenskap, samt naturvetenskap dels ansågs ha svårare att erhålla externa medel än medicin och teknik och dels att det inom delar av dessa vetenskapsområden fanns en annan publiceringstradition än i de övriga.

De konstnärliga högskolorna i Stockholm kom inte att medtas i den konkurrensutsatta fördelningen av forskningsmedel då forskningsverksamheten vid dessa bedömdes sakna tillräcklig volym för att en prestationsbaserad resursfördelningsmodell skulle kunna tillämpas på dessa verksamheter. I stället skulle dessa lärosäten tilldelas ett visst belopp för forskning utan koppling till indikatormodell eller antal examinerade helårsstudenter (ibid, 54, 57).

Aktuell utveckling av en svensk presentationsbaserad fördelningsmodell

Regeringens prestationsbaserade resursfördelningsmodell kom att införas från och med 2010. Sedan dess har modellen i huvudsak bibehållits intakt med den skillnaden att andelen omfördelade anslag för forskning och forskarutbildning fördubblades från 10 till 20 procent i 2014 års budget (Prop 2013/14:1, 89).

Parallellt med detta har regeringen tillsatt utredningar och visat intresse för att utvärdera den indikatorbaserade modellen för omfördelning till lärosätena. I juni 2010 lät regeringen meddela att man tillsatt en utred-

ning om ”hur kvalitetsbaserad resursfördelning av forskningsmedel till universitet och högskolor skulle kunna bygga på utvärderingar” (Utbildningsdepartementet: Pressmeddelande, 8 juni 2010). Utredningen, författad av Högscoleverkets tidigare chef universitetskansler Anders Flodström, kom dock att avvisa ett sådant förslag (Flodström, 2011). I stället kom denna att föreslå förändringar inom ramen för en fortsatt bibliometriskt driven modell, denna gång inspirerad av den så kallade ”norska modellen” (se nedan), men där externa medel skulle kompletteras med ett mått på lärosätenas samverkan med och påverkan på samhället (ibid).

Regeringens proposition *Forskning och innovation* (Prop 2012/13:30) valde att gå på sin redan utstakade linje att ett framtida resursfördelningssystem som skulle innefatta kollegial bedömning av forskningens kvalitet och relevans skulle tas fram (ibid, s 61). Så småningom fick Vetenskapsrådet (VR) i uppdrag av regeringen att – i samråd med Forte, Formas och Vinnova – utreda och lämna in ett förslag på en resurstilldelningsmodell som innefattar kollegial bedömning av forskningens kvalitet och relevans. Syftet angavs vara att möjliggöra resursfördelning som premierar kvalitet och prestation samt att forskningens relevans och nytta för samhället skall kunna bedömas utifrån forskningsområdenas respektive förutsättningar (Utbildningsdepartementet, regeringsbeslut, 2013). Detta förslag levererades i december 2014 varefter det väntas gå ut på remiss (Vetenskapsrådet, 2014c).

I förstudier har VR studerat andra länders kvalitetsutvärderingssystem (Australien, Nederländerna och Storbritannien). Ett förslag till modell: *Forskningens kvalitetsutvärdering i Sverige* (Fokus) har tagits fram och presenterats vid lärosätena under 2014 (Vetenskapsrådet, 2014a). Enligt förslaget skall 70 procent av de prestationsbaserade anslagen baseras på vetenskaplig kvalitet, 15 procent på kvalitetsutvecklande faktorer och 15 procent på genomslag utanför akademien.¹ Bedömningarna skall ske med en cyklicitet om sex år. Uppdraget skall rapporteras i december 2014, men modellen kommer inte att kunna användas för medelstilldelning förrän tidigast år 2018. (Prop 2013/14:1, 63).

Att resurstilldelningsmodellen på nationell nivå skall förändras har inte enbart mött positiv respons. I en rapport från april 2014 till Sveriges Universitets- och Högscoleförbund (SUHF) som behandlar den aktuella situationen för resursfördelning i universitets- och högscolesektorn, konstaterar författarna att:

¹ För vetenskaplig kvalitet vägs kriterier som nytänkande och originalitet, betydelse för forskningsområdet, samt vetenskaplig tillförlitlighet in. Enligt förslaget kan underlag för ”genomsnittskvalitet” variera, t.ex. används citeringsanalyser endast för de områden där de redan bedöms som adekvata. Kvalitetsutvecklande bedöms utifrån kriterier som potential för förnyelse och långsiktighet. Genomslag utanför akademien definieras som framgångsrik tillämpning av forskning för att åstadkomma sociala, ekonomiska, miljömässiga eller kulturella effekter och nyttor.

Anslagsmodellen för forskning/forskarutbildning är bara sex år men de tidigare förskjutningarna mot konkurrensutsättning (statliga medel kanaliserade genom bl.a. forskningsråd), särskilda program osv, har knappast heller de utvärderats och nu tycks regeringen vilja förändra modellen igen utan att ens försöka värdera. (Eriksson & Heyman, 2014).

Vidare menar författarna att den centrala prestationsbaserade modellen för omfördelning av forskningsanslag har fortplantat sig ner på lärosätetsnivå så att lärosätena inte utnyttjar möjligheten att själva omfördela medlen baserat på ett aktivt arbete att ”identifiera och stödja interna drivkrafter för profilering så att excellenta profilmråden kan utvecklas” (Eriksson & Heyman, 2014, 18). I vilken mån bibliometriska indikatorer i den nationella omfördelningsmodellen har fortplantat sig ner på lärosätetsnivå är en av de frågor som denna undersökning avser att besvara.

I följande avsnitt skall vi kortfattat beskriva några alternativa modeller för bibliometrisk evaluering av forskning som används i våra grannländer Norge, Danmark och Finland. Vidare ges en internationell utblick över bakgrunden till de resonemang som ligger till grund för indikatorbaserade modeller, respektive evaluering genom kollegial granskning.

Internationell utblick och nordiska modeller

Den svenska resursfördelningsmodellen utvecklades inte i ett vakuum. Det är därför viktigt att situera den i den internationella kontext i vilken den utvecklats. Flera andra länder har prövat och utvecklat egna modeller för att på nationell nivå evaluera forskning i avsikt att fördela anslag på lärosätetsnivå. Några av dessa har varit panelbaserade, medan andra har utvecklat egna bibliometriska indikatorer. En mer detaljerad studie av denna utveckling ges i Nelhans (2013), och vad som följer bygger på den studien, men lägger större vikt vid att beskriva implikationer av sådana system på lärosätetsnivå. Genom att här göra ett hopp i den kronologiska utvecklingen och kort återvända till utvecklingen före den svenska modellens utveckling vill vi göra en viktig poäng. Trots att den svenska modellen i visst hänseende kan beskrivas som kronan på en längre tids specialisering och utveckling av bibliometriska modeller för att mäta vetenskaplig prestation, utgör den samtidigt endast en gren i en sådan utveckling. Följande utblick erbjuder möjlighet följa ett annat spår som mer indirekt värderar forskningens infrastrukturer snarare än dess exakta genomslag. Vi behöver dock kortfattat gå tillbaks till en period där prestationsmätning inte

innefattade publikationsmått på vare sig internationell eller nationell nivå. Forskningsevaluering på *internationell* nivå har sedan 1963 genomförts inom OECD-länderna baserat på fem indicier inom den så kallade "Frascati-familjen" i vilken nationer jämförs baserat på bland annat budgetmått, mått på innovationer, patent och "teknikbalans", liksom mått på personal inom akademi och tekniksektorn. Liknande forskningspolitiska indikatorer sammanställs och jämförs av andra internationella samman slutningar som Eurostat (inom EU), RICYT (*Ibero-American Network of Science and Technology Indicators*) för de amerikanska nationerna, samt FN-organet UNESCO.

På *nationell* nivå är det värt att notera att man i USA, trots landets mycket tydliga position som föregångsland i forskningsfrågor, saknar nationella modeller för evaluering av forskning för medelstilldelning. I stället är det två andra engelskspråkiga länder som kan beskrivas som föregångsländer i detta sammanhang, nämligen Storbritannien och Australien. Länderna valde dock två diametralt olika modeller för medelstilldelning vilka beskrivs i nästföljande avsnitt.

I Storbritannien används sedan 1986 en modell Research Assessment Exercises (RAE) där panelbaserade granskningar av lärosätena genomförs med varierande intervall på 3–7 år. Tidigare har inga bibliometriska mått använts, men i den utvecklade *Research Excellence Framework* (REF-modellen) som avslutas första gången 2014, tilläts paneler som önskar det att utnyttja bibliometriska mått.² Om så är fallet utförs analyserna av det brittiska forskningsrådet HEFCE som därefter meddelar resultaten till panelerna. Den s k brittiska RAE/REF-modellen är intressant att nämna, då den kan beskrivas som en inspiration för Vetenskapsrådets nu aktuella arbete med att skapa den modell baserad på kollegial bedömning av lärosätenas kvalitet som nämndes tidigare.

Två år efter det brittiska systemet kom Australien att utveckla det så kallade *Unified National System* för fördelning av forskningsmedel till såväl lärosäten som individuella forskare. Från början var baserades systemet på kollegial utvärdering, likt det brittiska, men det kom i takt med att allt fler kvantitativa indikatorer introducerades i systemet att övergå till ett mer mekanistiskt system. Sedan mitten av 90-talet kom det australiensiska systemet, benämnt *New Composite Index* att bland annat innefatta publiceringsräkning i en strikt mekanistisk och kvantitativ modell som enbart hade till uppgift att fördela finansiering baserat på resultat utan att innefatta några policyinstrument (Geuna och Martin 2003, 294).

² Förklaringsarbetet gentemot lärosätena inför användningen av bibliometriska indikatorer i REF2014 finns dokumenterade på <http://www.hefce.ac.uk/research/ref/Biblio> [2014-05-17].

Det australiska exemplet är värt att nämna här då det utgjorde ett av de första försöken att använda publiceringsmått i en nationell fördelningsmodell, men också för att det har kommit att användas som skräckexempel när nya och mer avancerade fördelningsmodeller innefattande bibliometriska indikatorer utvecklats. I korthet brukar denna episod beskrivas som att man i Australien införde en enkel indikator som endast räknade antal publikationer från landets forskare och deras respektive lärosäten som publicerats av tidskrifter indexerade i den ledande bibliometriska databasen Science Citation Index (SCI), numera del av Thomson Reuters Web of Science (WoS). Resultaten lät inte vänta på sig, om man får tro den allmänna diskursen: Argumenten ger ofta vid handen att prestationsbaserade system som endast värderar kvantitet kan leda till en publiceringsinflation där forskare börjar massproducera snuttifierade forskningsresultat enligt salami-publicering (salami slice publishing), identifierar den minsta publicerbara nämnaren (least publishable unit, LPU), eller på andra sätt förändrar sina publiceringsstrategier. Källan till dessa argument anges alltid vara en studie av Linda Butler publicerad 2003. Det kan dock vara intressant att slå fast att hon aldrig påstod att australisk forskning förlorade i absolut kvalitet, utan endast att landets genomslag, mätt i relativ citeringsgrad (RCI), föll bakom ett urval andra OECD-länder (Butler, 2003). En iakttagelse man kan göra i de data som redovisades i studien är att ett land föll ännu mer i jämförelsen under den tidsperiod som studien behandlade (1981–1999). Det var nämligen Sverige, som vid den tiden saknade publiceringsbaserad fördelningsmodell (ibid, 146)!

I Norge tillämpas en resultatbaserad modell för forskningsmedelstildelning som innefattar bibliometriska indikatorer. Precis som i den svenska modellen används indikatorer för flera aspekter av lärosätenas prestation (utfärdade doktorsexamina samt tilldelningen av externa medel), men då föreliggande utredning har bibliometriska modeller som objekt diskuteras endast dessa aspekter av vad som i det följande kommer att benämnas den *norska modellen* (Universitets- og høyskolerådet 2004).

Systemet baseras på en resultatbaserad forskningskomponent där såväl produktivitet som genomslagskraft värderas likt det svenska systemet. Men medan genomslag i Sverige mäts baserat på fältfraktionerade citeringar, används i Norge i stället en värdering av publiceringskanalernas genomslag på en tregradig nivåskala. För tidskriftsbaserade publikationskanaler mäts genomslag baserat på *Journal Impact Factor* (JIF), ett mått på tidskrifters prestationsgrad som hänför sig till citeringsanalyser i Thomson

Reuters *Web of Science* (Universitets- og høskolerådet 2004, 41). För naturvetenskapliga ämnen kan endast tidskrifter nomineras, medan publikationskanalerna i samhällsvetenskapliga och humanvetenskapliga ämnen även nivåindelar förlagspublicerat material som monografier och kapitel i redigerade böcker. Den norska modellen innefattar dessutom ett panelbaserat granskningsförfarande. Varje ämne har ett eget nationellt ämnesråd (Fagråd) som utgör samarbetsorgan mellan Universitets- og høskolerådet och ämnen som finns representerade vid minst tre norska lärosäten. Förutom att koordinera och samordna forskning och utbildning har fackråden i uppgift att på kollegiala grunder värdera och nivåjustera publikationskanaler i två kvalitetsnivåer samt en ”ickevetenskaplig” nivå (Universitets- og høskolerådet 2004: 35, 37ff). För naturvetenskapliga ämnen kan en tidskrift bytas ut mot en annan baserat på panelens bedömningar. För ”mjukare” naturvetenskapliga ämnen, samt för samhällsvetenskapliga och humanvetenskapliga ämnen kan kanalerna i stället komplettera såväl tidskrifter som förlagspublicerade publikationer (böcker, antologier). Dessa nivåer baseras på bedömd genomslagskraft (grad av internationalisering) i respektive ämne. En femtedel av publikationskanalerna (mätt i antal publicerade arbeten i respektive värderad källa) skall tillhöra den högsta nivån (nivå 2), medan resterande vetenskapliga publikationer värderas till nivå 1. Hur publiceringar i olika publikationskanaler poängsätts i den norska modellen anges i tabell 1. Varje publicerat alster från forskare vid lärosätena värderas mot ett kanalregister som tillhandahålls av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjenste.³

Det bör poängteras att det norska systemet i allt väsentligt är ett citeringsbaserat system, åtminstone gällande naturvetenskapliga ämnen och WoS-registrerade tidskrifter i de andra ämnesområdena, men att det snarare handlar om en indirekt citeringsanalys där källan värderas baserat på sitt genomsnittliga genomslag (i termer av citeringar: JIF), samt att det utgör ett slags sekundär peer review, återigen i fråga om bedömningen av publiceringarnas kanal i stället för deras egen genomslagskraft.

³ Publiseringkanaler: <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringkanaler/Forside?sok.avansert=true>

TABELL 1: Nivåindelning av publiceringskanaler, samt tilhørende poängsättning for respektive publicerat arbeid. Nivå 0, "ikke vetenskaplig publikation" poängsätts inte i den norska modellen. Ur *Vekt på forskning* (Universitets- og høgskolerådet 2004: 53). Notera att "Artikel i periodika eller Serier", nivå 2, sedermera fastslogs till 3 poäng under behandlingen av statsbudgeten hösten 2005 (Elvebakk och Enebakk 2006, Not 3, s 128).

PUBLICERINGSFORM	NIVÅ 1	NIVÅ 2
Monografi	5	8
Artikel i periodika eller serier	1	3 (5)
Artikel i antologi	0,7	1

Den norska modellen har sedermera spridits till grannländerna i Norden där likartade modeller är i kraft (Danmark)⁴ eller i färd med att tas i bruk (Finland, 2015)⁵. Den finländska modellen innefattar en tredje kvalitetsbestämd nivå så att Nivå 1 utgör "basnivå", 2 är "ledande nivå" och 3 benämns "högsta nivå". Förhållandet mellan nivå 1 och 2 är detsamma som i den norska modellen, medan den Nivå 3 bestämts utgöra ett antal som motsvarar fem procent av antalet publikationer på nivå 1 (Auranen & Pölönen 2012, s 7). Det är också värt att notera att man i den finska modellen värderar nivåerna utifrån forskningskvalitet, något som har varit mycket känsligt såväl i Norge, likväl som i den av ESF introducerade ER-IH-modellen som vi återkommer i ett senare avsnitt. I *Vekt på forskning* heter det att:

Ordet "kvalitet" i begrepet [kvalitetsnivå] er utelukkende knyttet til slike overordnete virkninger på publiseringsmønsteret. En inndeling av publiseringskanaler i kvalitetsnivåer kan verken erstatte eller simulere kvalitative vurderinger av publikasjoner på individnivå, like lite som en overordnet finansieringsmodell kan erstatte evalueringer av og strategier for forskningen ved institusjonene. Publikasjoner av høy kvalitet blir noen ganger publisert i mindre anerkjente kanaler eller omvendt. Kanalen kan ikke brukes til å trekke konklusjoner om den enkelte publikasjon eller den enkelte forsker, og det er heller ikke meningen. (Universitets- og høgskolerådet 2004: 35)

Gunnar Sivertsen, som var en av de som utvecklat den norska modellen är än mer tydlig i sin beskrivning av på vilken nivå systemet är tänkt att användas.

⁴ Autoritetslister for serier og forlag: <http://fivu.dk/forskning-og-innovation/statistik-og-analyser/den-bibliometriske-forskningsindikator/autoritetslister>

⁵ Julkaisufoorumi (Publication Forum Project): <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/english.html?lang=sv>

Publiseringsindikatoren er ikke utviklet for å være et redskap i evalueringer av forskning. Den er heller ikke utviklet for å simulere eller erstatte ordninger for bedømmelse av forskningskvalitet som finnes på ulike nivåer i det norske forskningssystemet. Hensikten med indikatoren er å måle forskningsaktivitet på institusjonsnivå i forbindelse med at forskningsinstitusjoner mottar delvis resultatbaserte bevilgninger direkte over statsbudsjettet. (Sivertsen, 2009: 24)

Sammanfattningsvis kan man konstatere at den norske modellen aldri var åndad att utnyttjas för att värdera forskningens kvalitet eller för medelstildelning inom lärosäten eller på individuell nivå.

Andra modeller för rankning av tidskrifter

JOURNAL IMPACT FACTOR

Thomson Reuters som producerar de citeringsbaserade mått som används i den svenska resursfördelningsmodellen producerar ytterligare ett välutnyttjat mått för att värdera vetenskapligt genomslag. *Journal Impact Factor* (JIF) är ett kombinerat publikations- och citeringsmått för tidskrifter, som i sin enklaste beskrivning kan anges som kvoten mellan antalet erhållna citeringar och publicerade alster över ett bestämt tidsintervall. För tidskrifter som indexerats i någon av företagets citeringsdatabaser beräknas årligen ett värde på JIF. En förteckning över tidskrifter i naturvetenskap samt samhällsvetenskaper finns tillgänglig i *Journal Citation Reports*.⁶

EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES, ERIH

Som ett svar på utvecklingen av prestationsbaserade modeller i medlemsländerna har EU genom European Science Foundation tagit fram en förteckning över humanvetenskapliga tidskrifter baserat på ett panelbaserat urval. *European Reference Index for the Humanities* (ERIH)⁷ utgjordes av ett poängbaserat system liknande den norska modellen, men kom endast att täcka tidskrifter och med begränsningen att endast humanvetenskapliga publikationer medtogs. I ERIH delades tidskrifter in i en tregradig skala, likt den norska, men då systemet inte var utformat som ett prestationsbaserat system, utan endast för att rangordna tidskrifter, kopplades inget poängsystem till bedömningarna. Trots detta kom uppfattas som ett

⁶ <http://admin-apps.webofknowledge.com.lib.costello.pub.hb.se/JCR/JCR>

⁷ <http://www.esf.org/hosting-experts/scientific-review-groups/humanities-hum/erih-european-reference-index-for-the-humanities/erih-foreword.html>

kvalitetssystem för humanvetenskapliga tidskrifter av flera aktörer. För detta fick systemet utstå mycket kritik, bland annat från redaktörerna för ett 60-tal vetenskaps-, teknik- och medicinhistoriska tidskrifter över hela världen, vilka krävde att deras tidskrifter skulle tas bort från indexet (*Journals under threat*, 2009). Så gjordes delvis genom att ämnesområdet vetenskaps- och teknikhistoria helt enkelt ströks i ERIH version 2. Trots detta fick inte uppöppet den avsedda effekten, då de flesta tidskrifterna i det borttagna ämnesområdet även var listade i andra ämnesområden som exempelvis filosofi eller historia. I indexets andra version (2011–2012) kom den ursprungliga klassificeringen 'A', 'B' och 'C' att bytas ut mot en uppdelning som tydligare betonade graden av internationalitet. Skälet var att de hade kommit att uppfattas som benämningar på faktiska kvalitetsnivåer. Tidskrifterna kom nu i stället att tilldelas klassificeringen NAT [ionell]', samt 'INT[ernationell] 1' respektive 'INT 2', där den förra (INT 1) betecknade standardpublikationer på internationell nivå, medan den senare betecknade "högt rankade och ledande tidskrifter med starkt rykte vars artiklar citeras regelbundet på internationellt plan".⁸ I juli 2014 överfördes ansvaret för uppdatering och underhåll för vad som nu benämndes ERIH PLUS till Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste, som även ansvarar för förteckningen över förlag och tidskrifter för den norska listan. I den utökade förteckningen anger namntillägget 'PLUS' att även samhällsvetenskapliga tidskrifter kommer att förtecknas. I denna tredje inkarnation av ERIH har klassificeringen av tidskrifterna efter såväl kvalitetsnivå som grad av internationalisering slopats.⁹

LÄROSÄTESUTVÄRDERINGAR

Flera svenska lärosäten har genomfört interna utvärderingar av sin forskning under de senaste åren. Jämför exempelvis Uppsala universitets *Kvalitet och förnyelse 2007* respektive *2011* (KoF07 och KoF11), *Research Quality Assurance for the Future* (RQ08 och RQ14) och fortsatt arbete vid Lunds universitet, *Research Evaluation for Development of research 2010* (RED10) vid Göteborgs universitet, samt *Örebro Research Evaluation* (ORE2010). Bibliometriska analyser av forskningen har ibland bilagts de panelbaserade bedömningarna. I RED10 (2011) gjordes exempelvis två analyser, baserade på såväl den svenska citeringsbaserade modellen som på den norska modellen. I ORE2010 (2011) genomfördes analysen även på individuell forskarnivå.

⁸ Guidelines: European Reference Index for the Humanities (ERIH): https://www2.esf.org/asp/form/sch/erih/erih_summary_guidelines.pdf [2014-09-03].

⁹ <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/erihplus/about/index> [2014-09-03], samt muntlig kommunikation med Gunnar Sivertsen, Nifu, 2014-09-24.

BIBLIOMETRISKA FÖRDELNINGSMODELLER VID LÄROSÄTEN

Hur ser då fördelningsmodellerna ut inom lärosätena? Efter en kort genomgång av ett par översiktliga undersökningar som i tämligen generella drag redovisar läget, övergår vi till att beskriva hur vi har gått tillväga för att skapa en mer flerdimensionell studie över hur bibliometriska modeller används. I denna studie undersöks såväl vilken typ av typ av metodik som utnyttjas, vilken andel av resurserna som fördelas, samt vilka nivåer inom lärosätena som fördelningen genomförs på. Då varje lärosäte som utnyttjar sådana indikatorer kan förväntas ha utvecklat en egen modell är det svårt att finna en enkel teknik att överblicka alla förekommande modeller. Medan vissa fördelar på central nivå, sker det på andra lärosäten på fakultetsnivå eller motsvarande nivå (t.ex. akademi eller skola). I vissa fall utnyttjas bibliometriska indikatorer ner på individnivå, där forskare antingen tilldelas resurser i andel arbetstid avsatt för forskning, i specifika excellenspotter eller som bonus i form av ekonomisk ersättning för prestation.

Tidigare studier

SVENSKT NÄRINGSLEVS RAPPORT

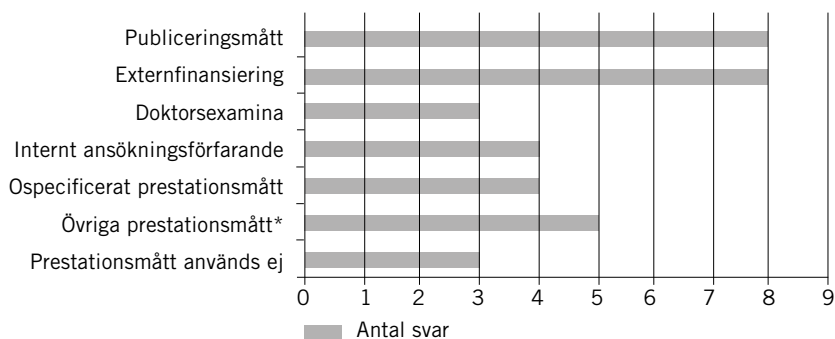
Svenskt Näringsliv publicerade i januari en rapport med titeln *Från departement till doktorand: På vilka grunder fördelas de direkta statsanslagen för forskning* (Görnerup, 2011). Rapporten redovisar en studie utförd av Faugert & Co under perioden juni till oktober 2012, över hur de interna fördelningarna av forskningsmedel genomfördes för år 2012 vid tio svenska lärosäten. De studerade lärosätena var universiteten i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå, Uppsala, Örebro, samt Linnéuniversitet, Karolinska Institutet och Kungliga Tekniska högskolan. Där framkom att bibliometriska modeller används för fördelning på central nivå vid fem lärosäten (GU, KI, UU, UmU, samt ÖrU) medan de övriga inte gjorde det. Vid några av dem (LiU, LnU) angavs att användningen av bibliometriska indikatorer diskuterades för tillämpning på central nivå. Av rapporten framgår att fördelningen på fakultetsnivå vid 34 av 37 undersökta fakulteter inom lärosätena använde prestationsbaserade fördel-

ningsmodeller, samt att närapå hälften av dessa (16 av 34) använde någon form av bibliometrisk modell för att fördela forskningsanslag inom fakulteten (Görnerup, 2012, s 7). Bibliometriska modeller användes relativt jämt mellan olika fakulteter, med en något lägre andel humanvetenskapliga fakulteter (två av de sex som fördelade prestationsbaserat) än övriga. Utöver bibliometri framkom att ytterligare två indikatorer stack ut. Dessa utgjordes av antal examina i forskarutbildningen samt storlek på externa anslag som båda användes vid 19 av de 34 fakulteter som genomförde prestationsbaserad resursfördelning vid lärosätena.

RIKSREVISIONEN

Riksrevisionens genomförde 2011 en effektivitetsrevision av resursutnyttjandet av basanslaget för forskning och forskarutbildning. Denna innefattade en enkät som sändes ut till 29 lärosäten. En fråga i denna behandlade indikatorer för intern fördelning av basanslaget inom lärosätena. Riksrevisionen fann att de vanligaste måtten för att fördela prestationsbaserade anslag sammanföll med regeringens indikatorer för att omfördela medel i en prestationsbaserad modell på nationell nivå:

Av figur 3.2 framgår att de vanligaste måtten är andelen externa medel, antalet vetenskapliga publiceringar och antalet examina på [sic] forskarutbildningen. Övriga mått som används är antal lärare och forskare samt tidigare genomförd forskning, exempelvis förbrukning av externa forskningsmedel. Det bör noteras att de lärosäten som har angivit denna typ av fördelning inte alltid klargör om det är fördelningen mellan eller inom vetenskapsområden som avses (Riksrevisionen, 2011 s 41).

FIGUR 1: Prestandsmått för intern fördelning av basanslaget 2009 (ur: Riksrevisionen, 2011, s 41)

Källa: Riksrevisionens enkät: fråga 12. Enligt vilka grunder fördelas basanslaget mellan olika nivåer och organisatoriska enheter inom lärosätet? och bifogande underlag från lärosätena.

Anmärkning: * = Mått som avspelar genomförd forskning, antal disputerade forskare eller prestation i form av helårsstudenter.

Enkätstudie och dokumentanalys

Föreliggande studie genomfördes baserat på en öppen enkät som sändes ut till 13 utvalda svenska lärosäten. Högskolan i Borås inkluderades i detta urval då författarna är verksamma vid lärosätet och har kunskaper om dess gällande fördelningsmodell. Denna kompletterades med en analys av relevanta dokument från de utvalda samt ytterligare ett antal lärosäten från vilka material kunde inhämtas. Urvalet var målinriktat och syftade till att erhålla en bredd i responsen mellan stora och små lärosäten, samt att ge en översikt över såväl breda som mer specialiserade lärosäten. Enkäten, som innehöll åtta öppna frågor, sändes till lärosätenas bibliometriavdelningar eller direkt till personer med ansvar för bibliometriska undersökningar (bibliometriker och/eller bibliotekarier) verksamma vid lärosätesbibliotek i Sverige.

Dokumentstudien tog avstamp i av respondenterna angivna källdokument som efterfrågades i enkätstudien, men utökades även genom en sökning på dessa lärosätens hemsidor, samt fria sökningar på sökord som ”resursfördelning”, ”fördelningsmodell”, ”prestationsbaserad fördelning”, ”bibliometri”, ”fakultetsmedel”, samt lärosätenas namn, namn på fakulteter och andra organisationsformer inom en vidare grupp av svenska lärosäten. Respondenterna besvarade ofta våra frågor genom att hänvisa till lärosätesspecifika dokument, varför det är svårt att urskilja vad som är deras egna svar. Svaren från respondenterna har därför vävt in i texten tillsammans med resonemang hämtade från befintliga dokument och refereras därför inte uttryckligen i redovisningen av studien.

Resultaten är inte heltäckande och vi har inte för avsikt att beskriva varje specifik variation av modeller som används eller som lärosätena planerar att använda för att fördela forskningsmedel baserat på bibliometriska analyser.¹⁰ Det finns flera skäl till detta. Framst beror det på att det är svårt att avgränsa en sådan studie, då styrmodeller och faktiska fördelningsmodeller ständigt är under utveckling. Att endast titta på modeller som tillämpas i dagsläget är därför problematiskt, då flera respondenter och dokument beskrev att modellerna är under omarbetande. Vidare är det svårt att identifiera fördelningsmodellernas faktiska utbredning, då dessa används på olika nivåer inom lärosätena. Detta gör det svårt att jämföra modellerna med varandra. På flera lärosäten, och särskilt vid universiteten, fördelas medel ofta från rektor till fakulteter och därefter från fakultetsnivån ner till institutionerna (och i förekommande fall även från

¹⁰ En utökad studie, som täcker 27 svenska lärosäten med forskarutbildningsrättigheter har påbörjats. En första indikation på dess resultat presenterades vid 19th Nordic Workshop on Bibliometrics and Science Policy i Reykjavik i september 2014 (Hammarfelt, Nelhans och Eklund 2014).

institution till individuell forskare). I andra fall är fördelningen från lärosätetsnivå till forskare direkt baserad på dennes prestationer, utan att fakultet, motsvarande nivå, eller institution utgör mellanhand. Att de bibliometriska indikatorerna ofta är sammanflätade med andra prestationsbaserade indikatorer som exempelvis externa anslag och avlagda doktors-examina gör det också svårt att uttyda exakt vilken andel av fördelningen som faktiskt grundar sig på publiceringsbaserade data. I det följande presenteras några exempel på hur bibliometriska modeller utnyttjas vid svenska lärosäten som del i en prestationsbaserad, eller resultatbaserad fördelning av forskningsmedel. E-postbrevet med enkätfrågorna finns i Bilaga 1. Respondenternas svar finns i författarnas ägo.

Bibliometri i resursfördelningsmodeller

Här redovisas resultaten av undersökningen samt de olika bibliometriska fördelningsmodeller som rapporterades vara i bruk vid svenska lärosäten. Som nämnts tidigare finns det stora skillnader i användningen av prestationsbaserade modeller/indikatorer. Bibliometriska modeller används inte heller vid samtliga fakulteter och institutioner vid lärosätena utan sätten att fördela medel varierar såväl mellan som inom dessa. Det har därför inte varit möjligt att på ett enkelt sätt redovisa resultaten baserat på typ av modell eller teknik som används. Strukturen på redovisningen utgår därför från att vi först redovisar lärosäten som saknar bibliometrisk modell, inte tillämpar författarfraktionering eller som inte meddelat att några förändringar är på gång eller att diskussioner pågår. Då det går att identifiera vissa mönster i fråga om omfattning och komplexitet i de bibliometriska modellerna som sammanfaller med lärosätenas storlek beskriver vi först situationen vid universitet och de tekniska högskolorna. Därefter redovisas de i studien ingående högskolornas modeller. Inom respektive grupp har lärosätena ordnats i alfabetisk ordning.

I nästföljande avsnitt beskrivs respektive lärosätets modell översiktligt mot bakgrund av respondenternas svar samt bakgrundsmaterial som vi antingen erhållit av respondenterna eller som vi själva identifierat. Därefter ges mer ingående beskrivningar av respektive andel av fördelade medel baserat på bibliometriska indikatorer som används, samt på vilken nivå inom lärosätena som fördelningsmodellen tillämpas. Detta följs av ett avsnitt som beskriver hur flerförfattarskap behandlas och om exempelvis författarfraktionering tillämpas i modellerna. De avslutande två avsnitten behandlar planerade förändringar som respondenterna angett respek-

tive pågående diskussioner vid lärosätena som respondenterna uppmärksammat eller som vi identifierat under arbetet med rapporten.

BIBLIOMETRISKA FÖRDELNINGSMODELLER

TABELL 2: Typ av bibliometrisk fördelningsmodell som används vid lärosätet.

BIBLIOMETRISK FÖRDELNINGSMODELL	JA/NEJ	NORSK	SVENSK	ANNAN	KOMMENTAR
Chalmers tekniska högskola	Nej				
Göteborgs universitet	Ja	x		x	
Kungliga Tekniska högskolan	Ja		x		
Linköpings universitet	Ja			x	
Linnéuniversitet	Ja	x (modif.)			WoS-indexerade tidskrifter +, konferenspaper förs in
Luleå tekniska universitet	Ja	x			Samt dansk lista
Lunds universitet	Ja				Vid tre fakulteter
Stockholms universitet	Ja	x (modif.)			Endast samfak. Normeras mot årsarbetstid
Sveriges lantbruksuniversitet	Ja			x	
Högskolan i Borås	Ja			x	Refereegr. publ., total vetenskaplig publicering
Högskolan i Halmstad	Ja			x	
Högskolan i Skövde	i.u.*				
Malmö högskola	Ja		x		
Mälardalens högskola	Ja			x	Refereegranskade publ.

* i.u.= ingen uppgift.

Flera lärosäten använder inte bibliometriska indikatorer för att fördela basanslag på central nivå. Av de lärosäten som tillfrågades i enkäten framkommer att Chalmers för närvarande inte använder bibliometriska fördelningsmodeller på någon nivå. Inte heller Linköpings eller Lunds universitet använder bibliometriska modeller på central nivå. Vid Hälsouniversitetet (LiU) som innefattar medicinska fakulteten och vårdvetenskaplig forskning fördelas däremot en del av forskningsanslagen baserat på en modell som bygger på tidskrifternas impactvärden. Högskolan i

Skövde har inte kunnat ge några svar, men har indikerat att det förs diskussioner om hur bibliometriska indikatorer kan användas i fördelningen av basanslaget inom lärosätet.

Göteborgs universitet fördelar ca 15 procent av de centrala fakultetsmedlen baserat på prestationsbaserade indikatorer, enligt en modell som liknar regeringens prestationsbaserade modell (Görnerup, 2012). På fakultetsnivå har man valt att använda indikatorer som skiljer sig åt mellan fakulteterna. Dessa har utvecklats med utgångspunkt i publiceringskulturen inom forskningsområdena, samt för att skapa incitament för prestation och inriktning på forskningen (ibid). Sahlgrenska akademien och naturvetenskapliga fakulteten har valt citeringsbaserade indikatorer medan andra fakulteter använder poängbaserade system som liknar den norska modellen. Inför fördelning av resurser inom Göteborgs universitet beräknas den relativa förändringen över tid för varje fakultet. I slutändan är det en procentuell förbättring eller försämring (tillväxt i procent av erhållna externa forskningsmedel och tillväxt av antalet publiceringar) som räknas om till andelar av den totala summan medel som på årlig basis fördelas över respektive fakultet.

Vid humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet används medel i form av ett basanslag respektive en prestationsbaserad pott. Basanslaget består av en schablonersättning där 55 procent är baserat på tjänstefördelning. Den prestationsbaserade modellen, aktivitetstilldelningen om ca 45 procent, utgörs av tilldelning enligt en specifik uppsättning indikatorer. Prestationer som räknas är publikationer (40 procent), erhållna projektmedel (25 procent), disputerade doktorander (25 procent) och sakkunniguppdrag (10 procent). Den bibliometriska modellen baseras på den norska modellen med ett fyraårigt beräkningsfönster och tillämpar så kallad författarfraktionering (Fördelning av fakultetsmedel, 2011, Humanistiska fakultetsnämndens protokoll 2011-09-22).

Från och med 2015 har modellen förändrats så att sakkunniguppdrag inte längre används i fördelningsmodellen:

Den prestationsrelaterade delen av tilldelningen baserades då på basis av antal/omfattning av publikationer (45 procent), externa medel (30 procent) och examina inom forskarutbildningen (25 procent) (Principer för fördelning av fakultetsanslaget 2015. 2014).

Vid konstnärliga fakulteten vid Göteborgs universitet används en egen indikator i det interna fördelningsystemet. Fakultetens modell liknar den

norska modellen men har kompletterats med kanaler specifika för konstnärlig verksamhet. Offentliggjorda konstverk inkluderas i poängfördelningen, exempelvis får refereegranskade konstnärliga arbeten fem poäng. Även artiklar och konferenspapers baserade på forskning på konstnärlig grund samt andra konstnärliga verk beräknas och tilldelas poäng enligt modellen (Regler för registrering av forskning och konstnärliga verk i GU:s open-access-databaser, 2012).

TABELL 3: Poängsättning för publiceringstyper vid konstnärlig fakultet vid Göteborgs universitet (Ur: Regler för registrering av forskning och konstnärliga verk i GU:s open-access-databaser, 2012)

PUBLICERINGSFORM	POÄNG
Bok (eller motsvarande) utgiven på nationellt eller internationellt förlag	5p
Konstnärligt arbete, refereegranskat	5p
Artikel, refereegranskad (vetenskaplig/konstnärlig)	3p
Konferensbidrag (vetenskapligt/konstnärligt) refereegranskat	2p
Artikel (vetenskaplig/konstnärlig)	1p
Forskningsöversikt	1p
Kapitel i bok (eller motsvarande) utgiven på nationellt eller internationellt förlag. Även redaktörskap för bok	1p
Konstnärligt arbete	1p

Kungliga Tekniska högskolan (KTH) använder för närvarande en modell som baseras på fältnormerad citeringsgrad under en femårsperiod. Publikationsvolymen är inte betydelsebärande utan istället används medelvärdet på citeringsgrad som multipliceras med skolans bastilldelning till forskning. För 2013 användes publiceringsåren 2007–2011. Dessutom fördelas tio procent av basmedlen mot bakgrund av en lärosätesutvärdering (RAE) i vilken bibliometriska analyser är en del. Forskningsmiljöer som kommer ut väl i RAE:n tilldelas en så kallad RAE-bonus (Gudmundson 2012).

Linnéuniversitetet använder en norsk modell baserad på publiceringspoäng och produktivitet för universitetets egna forskare i förhållande till andra svenska forskare på lärosäten där DiVA används som publikationsdatabas. Ett produktivitetmått baserat på publicering har tagits fram och den slutliga publikationspoängen är beroende av antalet författare per publikation. Publikationspoängen divideras slutligen med ett referensvärde för de olika ämnesområdena. Linnéuniversitetet har modifierat det norska

systemet genom att tidskrifter som finns i WoS men ej i den norska listan ges ett poäng. Dessutom behandlas konferensbidrag som kapitel i antologi i poänggivningen (Letter from the Rector: Annual report, quality evaluations, and publications, 2014).

En relativt unik aspekt av Linnéuniversitetets resurstilldelningsmodell är att den utgår från individuell prestation i första hand. Om forskaren däremot inte presterar tillräckligt väl i den bibliometriska modellen tillförs medlen en gemensam pott hos den institution forskaren är verksam vid. I de övergripande riktlinjerna för fördelning på lärosätet (2010) anges också att ”merparten av forskningsanslaget ska fördelas på individbasis”. Utgångspunkten för den bibliometriska andelen (2,5 procent) av omfördelningen är en fältjusterad publikationspoäng för perioden 2008–2012 som baseras på typ av publikation och publikationskanal i enlighet med den norska modellen (The Norwegian allocation model at LnU, 2014). Endast medarbetare med tjänst som tillhör anställningskategorier som implicit kräver doktorsgrad medtas i modellen, varför exempelvis doktoranders och högskoleadjunktens publiceringar inte räknas (ibid). Avsikten är att gynna Linnéuniversitetets professorer och universitetslektorer med höga publikationspoäng (Omfördelning av forskningsanslaget utifrån bibliometri, 2014). Vidare innefattar Linnéuniversitetets modell en extra excellenspott som tilldelas framgångsrika forskare. Modellen är utformad enligt följande principer:

- Publikationspoäng som genererar medel om minst 8 000 kr per forskare fördelas direkt till forskaren. Vederbörande erhåller ett bidrag mellan 8 000 kr–150 000 kr. 20 procent av forskarna med högst publikationspoäng erhåller därutöver 15 000 kr per individ. Dessa medel kan användas till den enskilde forskarens forskningstid, kostnader eller till forskarens forskargrupp.
- Publikationspoäng som genererar medel understigande 8 000 kr per forskare fördelas direkt till institutionen. Prefekten beslutar om dessa medel, som kan fördelas till enskilda forskares forskningstid, kostnader eller till forskargrupper, utifrån institutionens behov. (Omfördelning av forskningsanslaget utifrån bibliometri, 2014)

Luleå tekniska Universitet införde i september 2014 en modell som premierar publicering av sakkunniggranskade verk som indexerats i Web of Science eller i kanaler som förtecknas i något av de norska eller danska auktoritetsregistren för forskning. En publikation motsvarande nivå 1 i

den norska eller danska listan genererar 35 000 kronor, medan en publikation på nivå 2 i samma listor, eller i en tidskrift som indexerats av WoS genererar ytterligare 35 000 kronor. Dessutom premieras konstnärligt utvecklingsarbete samt konstnärliga produktioner enligt samma tariffer även om definitionen för konstnärlig produktion med högt anseende (nivå 2) inte var klar när beslutet togs. För 2015 och 2016 skall 42 respektive 45 miljoner kronor fördelas (Luleå tekniska universitet, Rektorsbeslut, 2014).

Lunds universitet tillämpar en central modell baserad på historisk fördelning och saknar således en indikatorbaserad komponent. Den omfördelning som görs är endast förhandlad och inte prestationsbaserad (Resursfördelning för Lunds universitet Verksamhetsåret 2013, Planeringsförutsättningar för perioden 2014–2016). Inom lärosätet används bibliometriska fördelningsmodeller vid tre fakulteter. På Samhällsvetenskapliga fakulteten används statistik över antal publikationer som viktas utifrån publikationstyp. På Naturvetenskapliga fakulteten används fältnormerad citeringsstatistik där data köps från *Centre for Science and Technology Studies* (CWTS) i Leiden. På Ekonomihögskolan används den norska modellen och statistiken presenteras med författarfraktionering. När juridisk fakultet arbetade forskningsutvärderingen RQ14 användes bibliometriska indikatorer för att jämföra med Uppsala universitets juridiska fakultet samt i analyser på ämnesnivå. Dessa gjordes utifrån publikationstyp, antal samförfattade och internationella publikationer och en samkörning av de norska, danska och finska listorna.

Stockholms universitet använder endast bibliometriska fördelningsmodeller vid en fakultet. På Samhällsvetenskapliga fakulteten fördelas medel baserat på norsk modell för poängtilldelning som normeras mot antal årsarbeten i verksamheten. Författarfraktionering tillämpas.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har utvecklat en egen bibliometrisk fördelningsmodell där man tar hänsyn till produktivitet, synlighet och genomslag. Poängfördelningen baseras på referegranskade vetenskapliga artiklar, böcker och bokkapitel publicerade 2009-2012 (senaste fördelning) som är registrerade i lärosätets publikationsdatabas. Den fördelningsgrundade poängen är ett medelvärde av de fyra åren. Tidskriftsartiklar tilldelas en poäng om de finns registrerade i lärosätets publikationsdatabas. Artikeln tilldelas ytterligare 0,5 poäng om den har publicerats i en tidskrift med Journal impact factor över eller lika med ämnets medelvärde (synlighet) och därutöver 0,5 poäng om den tillhör de 25

procent mest citerade inom sitt område (genomslag). En författad bok och bokkapitel tilldelas fyra poäng respektive 0,5 poäng. Redaktörskap ger inga poäng. Artiklarna och böckerna i modellen hanteras var för sig. Vid Högskolan i Borås tillämpas en styrmodell som premierar erhållandet av externa medel samt vetenskaplig publicering. I ett stycke anges att även citeringar av internationell vetenskaplig produktion värderas men i beskrivningen av den faktiska modellen framgår i stället att den bibliometriska komponenten utgörs av referegranskade artiklar, å ena sidan, samt av total vetenskaplig produktion å den andra. Hur dessa kriterier definieras framgår inte tydligt i styrmodellen. I en fotnot anges att datamaterialet hämtas ur högskolans publiceringsdatabas BADA, samt att ett rullande medelvärde över tre år beräknas ”för att undvika kraftiga svängningar mellan åren” (Styrmodell vid Högskolan i Borås, 2011).

Högskolan i Halmstad använder en modell som kombinerar erhållna externa medel och prestation. Modellen beslutas varje år och har utvecklats över tid. Inför 2015 fördelas medel utifrån vad som är publicerat under de senaste fem åren och vad som har publicerats under 2014. Högskolan i Halmstad har en modell där publikationstyperna får poäng enligt en förenklad norsk modell med enbart en kvalitetsnivå, där publikationer som förekommer i källor på nivå 2 i den norska listan erhåller två extra poäng (räknas i modellen).

Tabell 4). I beskrivningen av modellen klargörs tydligt vad som inte räknas en miljö tillgodo, t.ex. så kallade ”early view-artiklar” där publicering är planerad men artikeln inte ännu har fått volym/häfte (Modell för fördelning av forskningsbidrag till forskningsmiljöer, 2014). Publikationer i tidskrifter eller konferensbidrag som klassas som *referegranskade* räknas i modellen. Övrigt vetenskaplig räknas i modellen.

TABELL 4: Poängsättning för publikationstyper vid Högskolan i Halmstad.

PUBLIKATIONSTYP	POÄNG
A Artikel i tidskrift + artikel forskningsöversikt	8
B Konferensbidrag	1
C Kapitel i bok + del av antologi	2
D Bok (monografi)	8

Vid Malmö högskola används en prestationsbaserad modell som utöver basanslag baseras på doktorander, externa medel samt bibliometri. Den

bibliometriska modellen utgörs av en lätt modifierad ”svensk modell” med en särskild viktning för humaniora. Vid högskolan har det föreslagits att artiklar inom humaniora ska ha en lägre områdesnormal (3,87) för publikationer än den som tillämpas av VR i regeringens modell. Förslaget grundas på att bibliometriker vid högskolan noterat att publikationer inom humaniora i WoS har ökat från 1,1 procent (2006–2007) till 1,7 procent (2009–2012). Vid Malmö högskola viktas språk och publikationstyp samman. För 2015 kommer den lägre områdesnormalen att gälla för humaniora. Alla artiklar inom humaniora räknas som normalciterade, vilket inte gäller för de andra ämneskategorierna. För dessa räknas inte artikeln om den inte har citerats (Ökad andel svenska humanioraartiklar i Web of Science, 2014). Som ett exempel på hur modellen används inom lärosätet kan fakulteten för Hälsa och samhälle nämnas. Där används samma bibliometriska modell som för lärosätet i stort enligt vilken 25 procent av de prestationsbaserade medlen fördelas på basis av bibliometri (Minnesanteckningar från ledningsgruppsmöte 2013-05-22). Totalt fördelades 3 miljoner kronor på nyckeln bibliometriskt index 2013. Denna omfördelning kommer att femdubblas fram till 2017. (Forskningsbloggen, MAH, 2012)

Mälardalens högskola utnyttjar en tredelad modell för resurstilldelning som förutom en prestationsbaserad del (30 procent) innefattar en forskningsbas (45 procent) och en mer rörlig del för spets- och utvecklingsarbete (25 procent). Den prestationsbaserade delen innefattar externa anslag (50 procent) publikationer (30 procent) och doktorsexamina (20 procent). Publikationsmodellen baseras på medarbetares registreringar i lärosätets publikationsdatabas (DiVA) och grundar sig på en enkel viktning av de vetenskapligt granskade publikationstyperna konferensbidrag (vikt 1), artikel (2), kapitel i bok (2) och bok (4). (Modell för intern fördelning av anslag till forskning och forskarutbildning, 2013).

MODELLER VID LÄROSÄTEN SOM EJ TILLFRÅGATS I ENKÄTEN

För tre lärosäten (Karolinska institutet, samt Uppsala respektive Umeå universitet) som inte tillfrågats i enkäten har så mycket material kunnat identifieras i form av dokument samt genom informella kontakter med forskare verksamma vid dessa lärosäten, att vi känner att vi har underlag att beskriva de bibliometriska modellerna även vid dessa.

Vid Karolinska Institutet har bibliometriska indikatorer nyttjats sedan 2005 och sedan 2009 har lärosätet en gemensam modell för att fördela

direkta forskningsmedel där bibliometriska indikatorer utgör en av fyra delvikter som används för att beräkna ett aktivitetstal för respektive forskande verksamhet.¹¹ Dessa utgörs av externa medel och bibliometriskt utfall för institutionen (40 procent vardera), samt antal disputationer och antal postdocmånader (10 procent vardera) (KI 2009). Den bibliometriska modellen som tillämpas lägger tonvikten vid publikationskanal och citeringsgrad, men ej vid antal publiceringar i sig. Argumentet för detta är att manliga forskare publicerar mer än kvinnliga, men att detta inte återspeglar sig i fältnormerad citeringsgrad för högskolans forskare (KI, 2009, 15). KI:s modell har ett femårigt tidsfönster för att jämföra ut skillnader på årsbasis och beskrivs i Tabell 5.

TABELL 5: KI:s bibliometriska modell

TIDSKRIFTSKVALITET	PROCENT
Summa Journal Impact Factor, JIF (kvantitetsberoende & kvalitetsberoende, ej fältnormerad)	50 procent
ARTIKELKVALITET	PROCENT
Summa Citeringar, C (kvantitetsberoende & kvalitetsberoende, ej fältnormerad)	20 procent
Fältnormerad Citeringsgrad, Cf (kvantitetsberoende & kvalitetsberoende, fältnormerad)	30 procent

Vid Uppsala universitet utgör den bibliometriska omfördelningen en relativt omfattande modell där den norska poängbaserade impactfaktormodellen kombineras med regeringens citeringsbaserade modell för att premiera forskning av hög kvalitet som publiceras i såväl tidskrifter som böcker.¹² Argumentet för att samtliga publikationer skall tas med i beräkningen är att man vill motverka att humaniora och samhällsvetenskap missgynnas av modellen. 10 procent av basanslaget för forskning och utbildning på forskarnivå för vetenskapsområdena utgör en pott som ingår i beräkningen för omfördelning. Omfördelningsmodellen innefattar följande indikatorer och bedömningar:

- 25 procent enligt den nationella kvalitetsbaserade resurstilldelningsmodellen för externa medel.

¹¹ Bibliometri vid Karolinska Institutet och Stockholms läns landsting <http://kib.ki.se/node/13632> [2014-05-31]

¹² Vidare diskussion kring Uppsalamodellen och dess effekter på forskarnas publiceringspraktiker förs i Hammarfelt & de Rijke (in press).

- 25 procent enligt den s.k. norska modellen för kvalitetsbedömning av publikationer.
- 25 procent enligt andel av beviljade medel från Vetenskapsrådet.
- 25 procent enligt universitetets egna bedömningar. (Modeller fördelning statsanslag från konsistoriet till områdesnämnderna vid Uppsala universitet 2011, s. 3).

Vid Umeå universitet tillämpas en modell som innehåller två beståndsdelar. Dels en mekanistisk komponent som grundar sig på den nationella modellen för resursfördelning (publikationer och citeringar, respektive externa medel), där ökningen av medel lärosätet tilldelas för forskning och forskarutbildning omfördelas till fakulteterna och dels en så kallad kontraktssdel för vilken fakulteter och lärarhögskola skriver ett kontrakt med rektor utifrån långsiktiga visioner fram till 2020 (Delmål fördjupade analyser, strategier samt uppföljningskriterier perioden 2013–2015, 2013). Formerna för utvärderingen av dessa kontrakt är ännu inte formulerade, men det framgår av kontrakten med fakulteterna att bibliometriska variabler spelar en varierande roll vid olika fakulteter beroende på hur kontrakten formulerats.

Vid teknisk och naturvetenskaplig fakultet fördelas i dagsläget ca 45 procent av forskningsanslaget baserat på prestation. Förutom fakultetsfördelad forskningstid (FFT) fördelas även medel för studiestöd, aktivitetsrelaterad resurs samt prefektens strategiska resurs enligt prestationsrelaterade kriterier. Fördelningskriterierna består i dagsläget bland annat av använda externa medel (ibland uppdelat på rådsmedel och övrigt), doktors- och licentiatexamination, genomströmning, publicering och projektkvalitet (Delmål fördjupade analyser, strategier samt uppföljningskriterier perioden 2013–2015 Teknisk-naturvetenskaplig fakultet 2013).

Den modell som sedan 2008 tillämpats vid humanistisk fakultet vid Umeå universitet förtjänar ett eget omnämnande. Till sin grund liknar den modeller för fördelning på fakultetsnivå vid andra lärosäten, där förmåga att attrahera externa medel samt prestation baserat på publicering enligt den norska modellen utgör indikatorer. Till skillnad mot många andra exempel som redovisats i denna rapport innefattar humanistiska fakultetens modell en tydlig individuell komponent (jämför Linnéuniversitetet ovan), som bygger på att forskare och lärare själva ansöker om medel i konkurrens med sina kolleger. Eventuellt tilldelade medel har sedan kunnat utnyttjas av forskaren/läraren själv, eller för att finansiera doktorander eller postdoktorer knutna till den som erhållit medel. I en

utvärdering av modellen som genomfördes 2011 framgår att mer än hälften av de som sökt medel aldrig erhållit några sådana under de fyra ansökningsomgångar som utvärderades och att en stor majoritet av de som lyckades vinna anslag huvudsakligen utgjordes av manliga sökande med docentmeritering eller högre akademisk grad (Sjögren, 2011, s 13). Av utvärderingen framgår också att systemet inte lett till någon generell ökning av publicering vid fakulteten, men att man kunde se en ökad publiceringsfrekvens bland de som sökt medel och att skillnaderna i publiceringsfrekvens ökat över tid mellan de som erhöll och de som inte erhöll medel. Däremot kunde författaren till utvärderingen notera att andelen peer reviewgranskade och internationellt spridda publikationer hade liten betydelse för ett lyckat utfall på ansökningar (ibid, s 10). I en enkätstudie som genomfördes i samma utvärdering framgår att: ”Påfallande många anser dock att systemet har påverkat arbetsklimatet negativt”, samt att ”många upplever en ökad individuell stress och press i arbetet.” (Sjögren, 2011).

ANDELEN MEDEL FÖR ALLOKERING OCH LÄROSÄTESNIVÅ I RELATION TILL TILLDELNING

Andelen medel som finns tillgängliga för omfördelning skiljer sig mellan lärosätena liksom den hierarkiska nivå inom lärosätet som fördelningen sker på. I tabellen nedan anges uppgifter om andelen medel som allokeras utifrån våra respondenters enkätsvar och/eller från beskrivningar i dokument som erhållits. Då dessa beskrivningar inte alltid klart anger hur stor andel av medlen som fördelas prestationsbaserat bör dessa uppgifter betraktas som indikatorer på nivå, snarare än exakta angivelser.

TABELL 6: Andel fördelade medel baserat på bibliometriska indikatorer, samt nivå inom lärosätet på vilken fördelning baserat på bibliometriska indikatorer sker.

LÄROSÄTE	ANDELEN MEDEL FÖR ALLOKERING BASERAT PÅ BIBLIOMETRI	NIVÅ 1 (FAKULTET)	NIVÅ 2 (INSTITUTION)	NIVÅ 3 (INDIVID)
Chalmers tekniska högskola	-	-	-	-
Göteborgs universitet	7,5 %	x	x	
Kungliga Tekniska högskolan	"ett par procent"	x	x	
Linköpings universitet	i.u.		x	
Linnéuniversitet	2,5 %		x	x
Luleå tekniska universitet	(42/45 milj kr)		x	
Lunds universitet	28 % vid Samfak		x	
Stockholms universitet	i.u.		x	
Sveriges lantbruksuniversitet	5 %		x	
Högskolan i Borås	15 %		x	
Högskolan i Halmstad	~25 %		x	
Högskolan i Skövde	i.u.	i.u.		
Malmö högskola	i.u.	x	x	
Mälardalens högskola	9 %		x	

* i.u.= ingen uppgift.

Vid Linköpings universitet fördelas de prestationsbaserade anslagen på fakultets- och institutionsnivå. För landstingets medel till forskning integrerad i Hälsouniversitetets verksamhet (ALF-medel) sker fördelningen på motsvarande centrum- och klinikinivå. Även vid Göteborgs universitet sker fördelningen av medel på fakultets- och institutionsnivå. 15 procent fördelas till fakulteterna baserat på prestationsbaserade kriterier (varav hälften baserat på bibliometri), medan de enskilda fakulteterna utvecklat egna modeller för tilldelning på institutionsnivå (se föregående avsnitt). Beslut om vilka indikatorer som gäller tas på central nivå respektive vid varje fakultet.

KTH fördelar endast ett par procent av de totala forskningsanslagen baserat på den bibliometriska modellen. Skolorna har frihet att fördela medlen hur de vill ner till avdelningar/institutioner. Några av dem använder bibliometri, fältnormerad citeringsgrad och publikationsfrekvenser som grund för fördelning.

Vid Linnéuniversitetet utgör den bibliometriska delen av fördelningen

på fakultetsnivå 2,5 procent av medlen. Dessa fördelas på individnivå som en stimulans till de forskare som publicerar mest enligt den så kallade norska modellen. 6,9 miljoner kronor kommer årligen att fördelas på detta sätt de närmsta tre åren (Linneuniversitetet 2014, s 24). Det är möjligt att enskilda fakulteter har egna modeller för fördelning av medel internt. De enskilda fakulteterna efterfrågar också analyser gjorda av universitetsbiblioteket för sina institutioner. Enligt nyhetsbrevet *Övergripande riktlinjer för fördelning av fakultetsmedel (2010)* har fakulteterna vid Linnéuniversitetet ansvar för att utarbeta metoder för fördelning utifrån sina respektive förutsättningar. Vidare anges att åtminstone en tredjedel av fakulteternas fördelning till professorers och docenters forskning ska ske med stöd av extern bedömning.

Lunds universitet begagnar sig inte av prestationsbaserade fördelningsmodeller på central nivå. I verksamhetsplanen för Lunds universitets samhällsvetenskapliga fakultet för 2013 anges att 28 procent av fakultetsmedlen fördelas baserat på bibliometriska variabler i form av publikationer i Lunds universitets publikationsdatabas, LUP (Samhällsvetenskapliga fakultetens verksamhetsplan, 2013). De övriga indikatorerna i fördelningsmodellen, benämnd "FO-snurran", utgjordes av helårsstudenter, forskar-examina, samt externa medel. Modellen baseras på uppnådda värden i indikatormodellen under en fyraårsperiod (2008–2011).

Vid SLU fördelades 15 procent av medlen i 2014 års anslagsfördelning i tre lika stora pottor enligt följande prestationsmått: Vetenskaplig publicering 2009–2012, externa medel (bidrags- och uppdragsintäkter) 2009–2012, samt uppdrag inom forskarutbildningen 2011–2014. En mindre andel (1,8 procent) av potten som fördelas publikationsbaserat tilldelas böcker och bokkapitel. Fördelningen görs på institutionsnivå men pengarna går via fakultet. Inom institutionerna är det prefekten som ansvarar för fördelning av medlen. Synlighet och genomslag förutsätter tillgång till uppgifter som värden på *Journal impact factor* från Thomson Reuters och *Percentile in subject area* från tjänsten *InCites™*, som är en kostnadsbelagd evalueringstjänst från Thomson Reuters.

I Högskolan i Borås styrmodell anges att man vill stimulera till en ökad andel extern finansiering och öka högskolans anslag till forskning och utbildning på forskarnivå genom att 30 procent av anslaget för forskning till de prioriterade områdena fördelas baserat på kriterierna extern finansiering (vikt 0,5), referegranskade artiklar (vikt 0,33) och total vetenskaplig produktion (vikt 0,17). Fördelningen sker i relation till respektive områdes andel av respektive kriterium och baseras på ett tre-

årigt genomsnitt för att undvika kraftiga svängningar mellan åren (Styrmodell vid Högskolan i Borås, 2011, s 4).

Vid Högskolan i Halmstad har sektionerna (institutionerna) frihet att fördela medel efter egna kriterier. Dessa medel kan användas för att samfinansiera externfinansierade projekt eller för att täcka OH-kostnader. Variationen i hur sektionerna fördelar sina medel är stor. I huvudsak avsätts 50 procent av medlen omfördelningspotten som i sin tur har fördelas baserat på de båda indikatorerna publicering och externa bidrag. Av de medel som fördelas utifrån forskningsmiljöernas publicering utgör 60 procent andelen publicering i högskolans modell under en femårsperiod före bidragsåret. 40 procent används för en relativt avancerad beräkning av en prislapp per publikation baserat på bidragsårets publikationer som sedan används för att bestämma respektive forskningsmiljöers tilldelning på basis av antalet peer reviewgranskade publikationer som presterats under bidragsåret.

Malmö högskola fördelar medlen på fakultetsnivå. Dock använder en fakultet även institutionsnivån för medelstildelning.

FÖRFATTARFRAKTIONERING

TABELL 7: Författarfractionering

FÖRFATTARFRAKTIONERING	J A	N E J	KOMMENTAR
Chalmers tekniska högskola	-		
Göteborgs universitet	Ja		Naturvetenskaplig fakultet + de som valt norska modellen
Kungliga Tekniska högskolan		Nej	
Linköpings universitet		Nej	Diskuteras och testas
Linnéuniversitet	Ja		Ner till 1/10
Luleå tekniska universitet	Ja		Fraktionering inom lärosätet
Lunds universitet	Ja		Endast vid Ekonomihögskolan
Stockholms universitet	Ja		
Sveriges lantbruksuniversitet		Nej	
Högskolan i Borås		Nej	
Högskolan i Halmstad		Nej	
Högskolan i Skövde	i. u.		
Malmö högskola	Ja		
Mälardalens högskola		Nej	Forskningsinriktningsnivå

De modeller som endast bygger på vetenskapligt granskade publikationer i lärosätets egen publikationsdatabas författarfraktioneras sällan. De lärosäten som använder sig av varianter av den norska modellen använder författarfraktionering även om variationer kan förekomma. Vid Göteborgs universitet används författarfraktionering av de som valt norska modellen samt vid Naturvetenskapliga fakulteten. I Sahlgrenska akademins modell har man däremot valt att inte författarfraktionera. Vid Lunds universitet används författarfraktionering endast vid ekonomiska fakulteten. Malmö högskola och Luleå tekniska universitet tillämpar författarfraktionering i sina respektive modeller. Vid Linnéuniversitetet används författarfraktionering ned till en gräns på 1/10 enligt rektorsbeslut.

PLANERADE FÖRÄNDRINGAR I MODELLERNA

Akademistyrelsen vid Sahlgrenska akademien beslutade hösten 2013 att trappa ner den prestationsbaserade modellen ”med undantag för den medfinansiering som fakulteten gör för unga forskare med externa forskningsanslag”. Nedtrappningen skall genomföras successivt under en tvåårsperiod (Lindström Claessen 2013). Även vid samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet anges att fakultetsledningen påbörjat en översyn av modellen för prestationsbaserad tilldelning under hösten 2013. Argumenten för en sådan förändring är att fakulteten i sin satsning på rekrytering och mentorskap vill konstruera ett system som i högre utsträckning tar hänsyn till följande aspekter:

Det kommer att bli en viktig fråga men är också en svår fråga. Med respekt för de olikheter som finns måste vi hitta ett system som ger varje individ en möjlighet att få stöd i sin meritering och därmed bli en del av den interna rekryteringen men också ett system som stödjer goda externa rekryteringar. (Demker, 2013).

Samtidigt har rektor vid Göteborgs universitet beslutat att höja kvalitets-säkringen av registrerade publikationer i lärosätets publiceringsdatabas. Detta genom att göra den författande forskaren ansvarig att vid registrering av publikationer intyga deras ”fullständighet, att bidragen tilldelats korrekt dokumenttyp (referentbedömt eller inte), samt att korrekt affiliering använts, i överensstämmelse med originalpublikationen” (Protokoll/Rektorssammanträde 2014:17). Dessutom ges prefekten ett ”övergripande ansvar för att institutionens publicerande personal fullständigt och korrekt registrerar sina vetenskapliga publikationer.” (ibid).

Nuvarande modeller vid Linköpings universitet är framtagna i samarbete med verksamheten men diskussioner kring dess utformning, faktorer och indikatorer pågår kontinuerligt. Bland annat diskuteras införandet av en mer omfattande bibliometrisk modell där andra indikatorer som t.ex. citeringar skulle kunna ingå.

Det pågår även diskussioner om att omarbete fördelningsmodellen vid KTH. Ett av de viktigaste skälen är att man noterat att det finns en eftersläpning i modellen som gör att det tar ett antal år innan förändringar i publiceringsmönster framträder i den nu använda modellen, på grund av den utjämnande effekten av att utnyttja ett femårsmedelvärde för beräkningen. Därför utreds en modell som baseras på en fältnormerad tidskriftsimpact som KTH själv skall beräkna. Denna skall beräknas som medelvärdet av den fältnormerade citeringsgraden av de publikationer som ingår i en tidskrift samt eventuellt även konferensproceedings. Genom att använda en kort beräkningsperiod på endast ett år och att ge incitament till publicering i kanaler med hög genomslagskraft vilket innebär en ökad publicering i Web of Science-indexerade publikationskanaler hoppas man att modellen skall komma att vara kvalitetsdrivande för forskningen. Det är inte ännu klart hur fördelningen ska ske – till skolor eller direkt till avdelningar.

Vid Chalmers har ett utredningsarbete kring införandet av en fördelningsmodell med bibliometrisk komponent genomförts och en sådan modell är under utveckling.

PÅGÅENDE KRITISKA DISKUSSIONER VID LÄROSÄTENÄ

Av respondenternas svar framgår att det pågår kontinuerliga diskussioner vid lärosätena som leder till att modellerna utvecklas över tid. Det har dock inte alltid varit så enkelt att identifiera dessa diskussioner då de dels förs muntligt, vid exempelvis seminarier och hearings och dels att de förs i personaltidningar, e-postlistor eller i andra elektroniska fora som är svåra att dokumentera på ett systematiskt sätt. Här redovisas därför endast ett axplock av de diskussioner som vi kunnat identifiera och som ansetts vara av värde för rapporten. Vid Högskolan i Halmstad har diskussionerna exempelvis handlat om hur publikationer poängsätts samtidigt som det argumenteras för de olika disciplinernas särart. Vid SLU har diskussionerna bland annat handlat om att redaktörskap inte räknas samt att tröskelvärdet för synlighet har uppfattats som för högt av somliga medarbetare. Vid samhällsvetenskapliga fakulteten i Lund pågår diskussioner om krite-

rierna för vad som skall anses vara en kvalitetsgranskad publikation och en intern utredning visar att riktlinjerna för hur publikationer ska räknas behöver förtydligas. Samtidigt finns det behov av att utreda om det är möjligt att låsa föregående års publikationer för att underlätta evalueringsarbetet framöver (Samhällsvetenskapliga fakultetens verksamhetsplan 2013).

I en publiceringspolicy för en fakultet vid Malmö högskola uppmanas forskare att publicera ”i första hand i de internationella fora som uppfattas som ledande inom området” och ”om möjligt i tidskrifter som indexeras i Web of Knowledge” (Publiceringspolicy för forskare vid Fakulteten för teknik och samhälle 2013). Samma anmodan görs i ”Publiceringsregler för forskare vid Blekinge Tekniska Högskola” (2011). Argumenten som ges för detta är direkt kopplade till att både regeringen och högskolans ledning fördelar delar av forskningsmedlen baserat på bibliometriska analyser av WoS-indexerade tidskriftsartiklar.

Vid Uppsala universitet anges följande argument som skäl för att införa en kvalitetsbaserad omfördelning av statsanslag, vilken innefattar en tydlig bibliometrisk komponent:

För att öka incitamenten för kvalitetsutveckling och för att förbättra Uppsala universitets utfall i regeringens kvalitetsbaserade resurstilldelningsmodell bör kvalitetsindikatorer utgöra grund för omfördelning av statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå. (Modell för fördelning av statsanslag från konsistoriet till områdesnämnderna vid Uppsala universitet, 2011, s. 2).

Vid Chalmers tekniska högskola har det pågått ett projekt för att ta fram en modell för fördelning av departementsmedel. Modellen ska vara ett ledningsverktyg som stödjer lärosätets övergripande utvecklingsmål. Första förslaget till modell skulle vara klart före årsskiftet 2013–2014 (SUHF Utvecklingsbanken B 17 Departementsmedelsfördelningsprojektet/Chalmers tekniska högskola AB, 2013).

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet ser ett problem i att publiceringen bland dess forskare ökar samtidigt som antalet citeringar minskar, vilket ledningen menar kan tolkas som att Umeå universitets forskare väljer fel kanaler att publicera sig i. Därför har universitetet beställt bibliometriska uppgifter samtidigt som fakulteten har initierat ett arbete att vidareutveckla publiceringsstrategier för att öka fakultetens forskningsgenomslag med avseende på såväl publicering och citering (Delmål fördjupade analyser, strategier samt uppföljningskriterier perioden 2013–2015. Samhällsvetenskapliga fakulteten, 2013).

EKONOMISKA INCITAMENT FÖR PRESTATION ELLER FÖRVÄNTAT GENOMSLAG?

Av ovanstående analys framgår att det finns två huvudtyper av bibliometriska modeller för fördelning av forskningsanslag vid svenska lärosäten idag. Den ena grundar sig på faktiskt uppmätt genomslag genom att mäta publicerings- och citeringsgrad medan den andra kan beskrivas som ett slags ”sekundär peer review” där publiceringsgrad kombineras med en bedömning av publiceringskanalernas förväntade genomslag. Den förra är basen för den svenska nationella modellen och den senare tar sin utgångspunkt i den norska modellen, samt efterföljande danska och finska varianter. Båda modellerna blev starkt omdebatterade när de först introducerades i respektive land men har båda etablerats som de fördelningsprinciper som används för att fördela en del av basanslagen till lärosätena på nationell nivå i respektive land. Modellerna som utnyttjas vid de svenska lärosätena är i lägre eller högre grad omarbetade för att passa respektive lärosätes, fakultets eller motsvarande organisatorisk enhets speciella önskemål. Vikter, sätt att fraktionera och ämnesnormera publiceringsdata och längden på de tidsfönster som begagnas för att minska variationer över tid skiljer sig åt mellan lärosätena på ett sätt som inte följer några tydliga systematiska spår.

Det går dock att uttyda en viss skillnad mellan lärosäten som har interna resurser att utveckla bibliometriska modeller och som dessutom konstruerar mer metodologiskt komplexa modeller på flera olika nivåer inom verksamheten, och lärosäten som antingen förlitar sig på externa experter som konstruerar modeller för fördelning eller helt enkelt knyter sitt fördelningssystem till externa datakällor som förtecknar eller värderar publiceringar och publikationskanaler. Till den förra kategorin hör större lärosäten som Uppsala och Göteborgs universitet, samt mer specialiserade högskolor som KI och KTH, men det är samtidigt intressant att notera att såväl Lunds som Stockholms universitet delvis, och att Chalmers fram till nu helt, saknar fördelningsmodeller med bibliometrisk komponent. Umeå universitet skiljer sig från de övriga med sin kontraktbundna styrmodell, men också genom att de var först med att utnyttja en bibliometrisk modell på individnivå, något som också gjorts till huvudfokus i den modell som tillämpas vid Linnéuniversitetet. Till den senare kategorin hör några

av de nyare universitetet och högskolorna som antingen inte alls normerar publikationer mot ämnesnormaler eller viktat olika publikationskanaler mot varandra utan i högre grad använder publikations- och citeringsdatabaser eller auktoritetsregister för att mäta forskningspublikationer.

I några fall diskuteras nya former av modeller, som exempelvis den av KTH föreslagna fältnormerade tidskriftsimpactmodellen som hämtar näring i såväl de svenska som de norska nationella modellerna. Det system som utvecklats vid Umeå universitet, med kontrakt mellan rektor och fakultet, där uttryckliga mål för verksamheten kan anges och sedermera följas upp står också ut i utredningen, även om det inte ännu är klart hur uppföljningen skall ske.

Sist är det värt att reflektera över vilken nivå inom lärosätena som fördelningen genomförs på. Tre tydliga nivåer framgår: fakultet, institution, samt individ, även om det ibland även förekommer modeller som fördelar till forskargrupp eller liknande avgränsad enhet. Det är inte främmande att argumentera för att ju närmare den individuella forskaren dessa prestationsbaserade modeller sträcker sig, desto mer frestande ter sig den incitamentsstruktur där konkurrens och individuell prestation för att bevisa excellens ställs i första rummet.

Variationer i modellerna

Det finns stora variationer i hur bibliometriskt inspirerade modeller kommer till uttryck i resurstilldelningsmodellerna vid de lärosäten som studerats i denna rapport. Detta är ett av de tydligaste resultaten av analysen av studiens material. Vidare saknas ofta sammanställningar över hur bibliometriska indikatorer räknas fram samtidigt som informationen om modellerna ofta är otydlig. Officiell dokumentation saknas i många fall och några respondenter hänvisade till att modellerna tas fram lokalt, vilket innebär att de endast beskrivs i interna rapporter eller arbetsdokument. En respondent angav till och med att ”det mesta varit muntligen eller via mail”.

Bland respondenterna till enkäten kan det även noteras en variation i inställningen till användningen av bibliometriska indikatorer. Vissa respondenter uttryckte en viss försiktighet och måttnad, där uttryck som ”ett slags modell” förekommer. Andra svar beskriver istället modeller som är under utveckling eller omarbetande och det framgår att det finns stor tillit till modellernas möjligheter att verka kvalitetsdrivande på forskningen.

Ny nationell modell och ämnesvisa skillnader

Inget av enkätsvaren berörde utvecklingen av en ny modell på nationell nivå som alliansregeringen hade beställt av Vetenskapsrådet och som vid undersökningens genomförande fortfarande endast hade beskrivits genom att dess utförare, Vetenskapsrådet, under våren 2014 hade genomfört ett antal hearings runt om vid lärosätena. Så mycket var dock känt, att en skarp bibliometrisk avräkning baserat på lärosätenas prestationer inte förväntas finnas med och att citeringsanalyser endast skulle användas inom de vetenskapsområden där det ansågs vedertaget att göra så. Där emot verkar lärosätena ha hört sammat den argumentation som förts fram i debatten efter införandet av den svenska nationella resurstilldelningsmodellen där det hävdats att vissa publiceringspraktiker gynnas medan andra missgynnas i och med användning av bibliometriska modeller. Det har tagit sig uttryck i att man vid flera lärosäten tillämpar områdesnormaler för olika vetenskapsområden för att göra dem jämförbara. I vissa fall syns de ha introduceras arbiträrt, medan fältnormalisering av publikations- och citeringsmått har grundats på ett empiriskt arbete att göra data jämförbara. Den relativt nya metoden att fältfraktionera publiceringskanaler i den poängbaserade modell för publikationer som diskuterats vid KTH kan också hänföras till detta resonemang.

Situationen blir extra tydlig för vetenskapsområden som inte har internationellt sakkunniggranskad publicering som huvudsaklig publiceringstradition, eller vars forskningsresultat spränger ramarna för hur publicering kan ske i en traditionell publikation. Här träder delar av human- och samhällsvetenskaperna fram som exempel på det första argumentet, medan konstnärlig forskning utgör exempel på det andra. Men det kan också ske en motsatt verkan där exempelvis naturvetenskaplig forskning som publiceras i rapport- eller i monografiform inte alltid värderas i prestationsbaserade fördelningsmodeller som endast lägger vikt vid en publikationskanal. Anmärkningsvärt nog lyfts resonemangen även vid en medicinsk fakultet där dekanus för Sahlgrenska akademien framhåller att:

[v]åra institutioner har helt olika förutsättningar både för publiceringar och framgången när det gäller anslag från Vetenskapsrådet och andra finansörer, säger dekanus Olle Larkö. (Lindström Claessen, 2013)

Vår tolkning är att resonemanget grundar sig på att det är svårt att ta fram rättvisa bibliometriska indikatorer som gör olika ämnesområden jämförbara samtidigt som skillnader i prestation skall mejslas ut. Vidare att dessa

i första hand ger en indikation på ”past performance” som gynnar redan etablerade forskare. När bibliometriska indikatorer utnyttjas sker resursallokering utifrån historiska meriter. Dessutom används ofta en utjämningsfaktor på tre–fem år för att dämpa allt för kraftiga variationer från över tid. Men det leder samtidigt till en eftersläpning där det tar lång tid för nya satsningar att bli synliga i indikatormodellerna. Samma sak gäller även för fördelning som baseras på erhållna externa medel. Det blir därför svårt att fördela medel till nydanande forskning när ingen vet vad satsningen kommer att resultera i. Argument lyfts då fram om att genomföra en mer styrd fördelning. Exempel på sådan styrning är allokering som riktar in sig på att framgång nås genom strategiska satsningar på yngre forskare eller genom att stärka möjligheterna för redan etablerade forskningsmiljöer vid lärosätena att utvecklas och växa.

Indikationer på olika lärosätetsnivåer

På mer specifik nivå undersökte vi hur stor andel av anslagen som fördelades. På central nivå vid lärosätena kunde allt ifrån ”ett par procent” till hälften av basanslaget fördelas baserat på prestationsbaserade indikatorer. Bibliometriska indikatorer utgjorde ofta hälften av fördelningen med externa anslag som den andra indikatorn. I några fall användes även andel examinerade doktorer eller genomströmning på grundutbildningsnivå som indikatorer. Inom lärosätena har ofta mer specifika modeller utvecklats, som tydligt tar hänsyn till forskningens inriktning inom enheten. Det är svårt att generalisera över dessa olika modeller, men en viss tonvikt vid poängbaserade modeller grundade på genomslag (så kallad norsk modell) var möjlig att skönja, även om ämnesfraktionerad publicerings- och citeringsgrad användes i något högre utsträckning på medicinska och naturvetenskapliga fakulteter/enheter.

I de erhållna enkätsvaren kan vi utläsa att användningen av författarfraktionering varierar mellan lärosätena. Ett skäl till detta är att fraktionering riskerar att verka menligt på incitament till samförfattarskap, då forskarna genom att samförfatta riskerar att ”ge bort” poäng till konkurrerande forskargrupper/institutioner vid lärosätet och därmed förlora i konkurrenskraft. Att i stället fraktionera på organisationsbasis i betydelsen att bedömd enhet erhåller full poängtilldelning oavsett hur många externa författare som förekommer, men att flera ”interna” författare inte genererar ytterligare författarandelar, är en lösning som valts vid

några lärosäten, medan andra helt enkelt tillämpar ”hel räkning”, där varje författare inbringar full poäng för sitt medförfattarskap.

Citeringsanalyser på aggregerad nivå utgör ett speciellt problem som förtjänar att lyftas här. Eftersom de bibliometriska citeringsanalyserna som utförs i resursfördelningssystem vid lärosätena är av statistisk art, krävs ett tillräckligt urval för att statistisk signifikans och validitet skall uppfyllas. Ett mått som ofta ställts upp arbiträrt är att varje bedömd enhet skall innefatta minst 50 publicerade alster (se t.ex. företaget *Evidences* bibliometriska rapport i RED10), medan det australiska utvärderingssystemet RQF sätter gränsen vid 100 publikationer, vilket motsvarade en publiceringsoutput om 10 till 20 artiklar om året per utvärderad enhet under den sexårsperiod som används i det australiska systemet (Butler, 2008). I det följande avsnittet får lärosätesutvärderingen RED10 vid Göteborgs universitet utgöra exempel på hur den bibliometriska analysen stöter på metodologiska problem då den implementeras på allt för låg nivå i organisationen.

I RED10 löstes validitetsproblematiken med ett gränsvärde på 50 publicerade alster per evaluerad enhet genom att resultat som beräknats på urval som understeg gränsvärdet trycktes med grått bläck. Man valde alltså att redovisa resultaten, trots att ”meningsfulla” resultat inte hade genererats (RED10, s 585). Vid humanistiska fakulteten erhöles inte några meningsfulla resultat vid någon av de undersökta enheterna. Skälet till detta var att man valt att göra bedömningen på institutionsnivå och att var och en av dessa hade för låg publicering under utvärderingsperioden (2004–2009) (ibid s 587). Däremot kunde resultaten för den samhällsvetenskapliga fakultetens enheter beräknas eftersom man där valt en annan indelning av panelerna. Om man valt samma aggregationsnivå för den bibliometriska undersökningen inom den samhällsvetenskapliga fakulteten hade endast institutionen för psykologi överskridit gränsvärdet med dess 386 publikationer under mätperioden. Det innebar att den institutionens publikationer stod för merparten av utfallet i den bibliometriska analysen av fakulteten som baserades på totalt 484 publikationer under utvärderingsperioden (ibid, s 588). Av de sammanlagt 18 enheter som utvärderades av paneler i RED10 var det endast två tredjedelar av panelerna som nådde upp i en ”meningsfull” publiceringsmängd. Detta resultat påvisar den svåra problematiken i att bibliometriska bedömningar kan påverkas av hur man aggregerar

data, särskilt när man måste konstruera ämneskonstellationer som normalt inte samverkar i sin forskning för att aggregera giltiga resultat.

Modell för konstnärlig forskning

Resurstilldelning till den konstnärliga forskningen ägnades inte något större utrymme vare sig i enkätsvaren eller i de dokument som granskats. Göteborgs universitet är dock ett undantag då de har utvecklat en särskild modell för bedömning av den konstnärliga forskningen som liknar det poängsystem som bygger på den norska modellen. Även Luleå tekniska universitet har satt en prislapp på konstnärligt utvecklingsarbete och produktion, men har ännu inte definierat kriterierna för motsvarande nivå 2. Högskolan i Borås nämner inte konstnärlig forskning i sin styrmodell och som angavs tidigare uteslöts de konstnärliga högskolorna i Stockholm från den konkurrensutsatta fördelningen av forskningsmedel då det ansågs att dessa inte hade tillräcklig forskningsvolym för att en prestationsbaserad resurstilldelningsmodell skulle kunna tillämpas (Prop. 2008/09:50 2008). I utkastet till resursfördelningsmodellens modell som VR presenterade under våren 2014 beskrivs inte konstnärlig forskning/forskning på konstnärlig grund som enskilt område, även om inkluderingen av detta område i vetenskaplig kvalitet anges på webbplatsen för VR:s utredningsarbete (Vetenskapsrådet, 2014b).

Avslutande reflektioner

Bland svaren i enkätundersökningen nämndes några debatter och diskussioner som förekommit i anslutning till införandet av prestationsbaserade modeller som innefattar bibliometriska indikatorer. Dessa utgjordes främst av diskussioner kring hur publiceringskanaler skulle värderas och det framkommer att inlägg ofta har en tydlig partsprägel. Ett exempel gäller specifika publiceringskanaler som att redaktörskap relativt sällan tilldelas poäng i dessa modeller, vilket kan ha negativ verkan på forskare att ta sig an ett sådant uppdrag, trots att det kan innebära mycket jobb och vara värdefullt för forskningen inom ett område.

Vårt att lyfta är också hur införandet av ett prestationsbaserat system med bibliometriska indikatorer påverkar såväl de som värderas som de som är satta att värdera forskningen. Hur detta går till var den huvudsakliga frågan som undersöktes i den doktorsavhandling som den ena av författarna till denna rapport försvarade i september 2013 (Nelhans, 2013).

Resultaten av den studien pekade på att såväl forskare, administratörer, de som formulerar policyer för forskningen, den övergripande forskningspolitiken, forskningen i stort och till och med den vetenskapliga citeringen i sig själv påverkas av en performativ incitamentsstruktur i en samproduktion av samhälle och vetenskap som kan betraktas som en *agensens dans i den vetenskapliga citeringskulturen*. Med ett annat uttryck kan man säga att det till synes oskyldiga lilla fenomenet citering bär på en betydligt större betydelse än vad det enkla citerandet av en referens ger vid handen. Citeringen är inte en enskild indikator som kan frikopplas från andra mått som används för att mäta vetenskaplig kvalitet, utan står i centrum för såväl impactfaktorbaserade modeller som JIF samt i viss mån i den ”norska modellens” värdering av publiceringskanaler (främst tidskrifter), eller det enkla måttet på H-index som en beräkning baserat på publiceringsfrekvens och erhållna citeringar hos individer, grupper eller forskningsinstitutioner. Det finns således risk att en incitamentsstruktur utvecklas som leder till att forskare försöker maximera sin prestation i den bibliometriska modellen som därmed blir performativ, medan ledning och stödfunktioner istället riskerar att hamna i en kontrollerande revisorsfunktion. Man kan då ställa frågan om principer om ”*the Audit society*” och *New Public Management* kan komma att ställas mot principer som forskningens autonomi och frihet. (Power, 1997, Nelhans 2013) För att fördjupa en sådan diagnos krävs ett mer utvecklat resonemang än vad som får rum i denna rapport.

Man bör dock också diskutera, vilket redan gjordes i förarbetena till den svenska fördelningsmodellen, vad ett eventuellt okritiskt anammande av bibliometriska indikatorer i lärosätenas resurstilldelningsmodeller leder till. Ett argument som kan lyftas är att lärosätenas ledningar riskerar att förlora möjligheten att bedriva ett aktivt kvalitetsgrundande arbete när till synes neutrala och förment sakliga data tillåts utöva direkt avräkning mot forskarnas prestationer i en resursfördelningsmodell. För att utveckla detta resonemang vill vi argumentera för att en tilltro till en alltför standardiserad, och en för vetenskapen generellt utvecklad bibliometrisk indikatormodell riskerar att bli en hämsko för den ledning som aktivt vill styra forskningen mot att utveckla egna profilområden och satsningar på vad som vid lärosätet uppfattas som starka miljöer. Det är exempelvis tveksamt om en indikatormodell som endast ger incitament att publicera i specifika kanaler kan gynna forskningens kvalitet annat än att stärka lärosätets prestation i den nationella tilldelningen. En sådan instrumentell syn

på det vetenskapliga publicerandet är problematisk av flera skäl. Förutom att det helt missar publicerandets aktiva roll i den vetenskapliga praktiken som en integrerad del av vad det innebär ”att forska”, riskerar man att förlora initiativet att leda den egna verksamheten. När man sätter sin tillit till externa processer eller till och med de automatiserade verktyg som indikatormodellerna erbjuder så tvingas man att underställa sig detta verktygs agens och betrakta detta som styrande för de egna kvalitetsgranskningssystemen. Slutligen är detta kortsiktigt, då såväl indexets tekniska funktion som politikens inriktning och nationella modell är i ständig omvandling. Vad som gynnar lärosätet och dess forskare vid en tidpunkt kan mycket väl vara negligerbart, eller i värsta fall verka negativt i den ekonomiska fördelningen fyra till fem år senare när utfallet av prestationer mäts och värderas. Det bör nämnas att till och med de två stora kommersiella leverantörerna av såväl ”råa” bibliometriska data (Elsevier *Scopus* och Thomson Reuters *Web of Science*) som färdiganalyserade data och rapporter på basis av dessa citeringsindex (*SciVal* och *Incites*) råder sina kunder att aldrig använda sådana data okritiskt utan att noggrant sakkunniggranska levererade resultat och rapporter och att inte basera beslut enkom på basis av bibliometrisk analys.

Avslutningsvis vill vi lyfta en synpunkt som inte belysts i enkätsvaren eller några av de dokument som undersökts. Det gäller bibliotekets roll i att ta fram underlag för de bibliometriska utvärderingarna, speciellt de individbaserade bibliometriska modellerna som utvecklats vid vissa lärosäten. Frågan är hur mycket resurser implementeringen av prestationsbaserade modeller kommer att ta i anspråk och i vilken utsträckning bibliotekets resurser skall utnyttjas för en sådan kontrollerande verksamhet. Här finns en tydlig konflikt i bibliotekariens roller i verksamheten. Bibliotekarien kan hamna på två stolar när denne dels skall vara en stödjande resurs för forskaren i dess arbete och samtidigt leverera underlag för utvärdering av samma forskare för lärosätets räkning. Det bör samtidigt noteras att bibliotekarien tillhör de viktigaste resurserna i fråga om kunskaper om publicering i allmänhet. En väl genomförd implementering av bibliometriska modeller som stödjer forskningen och som samtidigt erbjuder möjlighet till uppföljning och strategisk planering behöver inte vara en utopi. Istället kan det erbjuda möjligheter för biblioteket att positionera sig inom lärosätet som en viktig strategisk resurs för utveckling av lärosätets forskningsaktiviteter (Åström och Hansson, 2013).

Sammanfattning

1. I denna rapport redovisas några av de olika bibliometriska fördelningsmodeller som används vid svenska lärosäten. Svaren har sorterats tematiskt under följande tematiker:
 - i. Översiktlig beskrivning av modellen
 - ii. Andel av fördelade medel baserat på bibliometriska indikatorer, samt på vilken nivå inom lärosätena som fördelningsmodellen tillämpas
 - iii. Beskrivning av hur flerförfattarskap behandlas
 - iv. Planerade förändringar i modellerna
 - v. Pågående diskussioner vid lärosätena
2. Resultatet visar att det finns stora skillnader i användningen av prestationsbaserade modeller/indikatorer vid lärosätena och att bibliometriska modeller inte används vid samtliga fakulteter vid lärosätena och att sätten att fördela medel där de används varierar. Ofta saknas dokumentation om hur indikatorer räknas fram samtidigt som informationen om modellerna ofta är otydlig. Det kan även iakttas en viss variation i inställningen till användningen av bibliometriska indikatorer bland respondenterna till enkäten.
3. Nivåerna tilldelningen görs på skiljer sig från lärosätet till lärosäte, liksom andelen medel som finns tillgängliga för omfördelningen. På central nivå kunde allt ifrån någon enstaka procent till hälften av basanslagen fördelas baserat på prestationsbaserade indikatorer. Bibliometriska indikatorer utgjorde ofta hälften av fördelningen med externa anslag som den andra indikatorn. Andra prestationsbaserade mått som kunde utnyttjas var antal examinerade doktorer samt genomströmning på grundutbildningsnivå. Inom lärosätena har ofta mer specifika modeller utvecklats, som tydligt tar hänsyn till forskningens inriktning inom enheten.
4. De lärosäten som använder den norska modellen använder författarfractionering även om variationer kan förekomma. Även inom lärosäten förekommer variationer.
5. Vid flera lärosäten pågår en översyn av modellen för prestationsbaserad

tilldelning. Som skäl anges bl.a. eftersläpning i modellen som gör att förändringar i publiceringsstrategier framträder först flera år senare.

6. Av svaren från respondenterna framgår att det pågår kontinuerliga diskussioner vid lärosätena som leder till att modellerna utvecklas under åren. Diskussionerna har bl.a. handlat om
 - a. hur publikationer poängsätts
 - b. de olika disciplinernas särart
 - c. att redaktörskap inte räknas
 - d. att tröskelvärden för synlighet uppfattats som för högt
 - e. vad som skall bedömas som kvalitetsgranskat
 - f. att förtydliga riktlinjerna för hur publikationer ska räknas
 - g. möjligheten att låsa föregående års publikationer för att underlätta evalueringsarbetet framöver
 - h. i vilka tidskrifter forskare uppmanas att publicera sin forskning
 - i. att öka incitamenten för kvalitetsutveckling
 - j. att förbättra utfallet i regeringens kvalitetsbaserade resurstilldelningsmodell
7. När bibliometriska indikatorer utnyttjas sker resursallokering utifrån historiska meriter som gynnar redan etablerade forskare. Dessutom används ofta en utjämningsfaktor på tre–fem år för att dämpa allt för kraftiga variationer från år till år, men det leder samtidigt till en eftersläpning där det tar lång tid för nya satsningar att bli synliga i indikatormodellerna. Samma sak gäller även för fördelning som baseras på erhållna externa medel. Det blir därför svårt att fördela medel till nydanande forskning där ingen vet vad satsningen kan resultera i.
8. Det är värt att betona att införandet av ett prestationsbaserat system med bibliometriska indikatorer påverkar såväl de som värderas som de som är satta att värdera forskningen. Det finns risk att en incitamentsstruktur utvecklas som leder till att forskare försöker maximera sin prestation i den bibliometriska modellen som därmed blir performativ, medan ledning och stödfunktioner riskerar att hamna i en kontrollerande revisorsfunktion.
9. Vidare finns det en risk att lärosätena skapar hinder för att själva styra sin inriktning och specialisering om man tillåter ett alltför stort inflytande från mekanistiska och automatiserade principer för att värdera

forskningen. Generella utvärderingsinstrument kan möjligen passa på högre nivåer i forskningssystemet, men det är inte självklart att de gynnar forskningen när de tillåts verka på lägre nivåer eller rent av på individnivå vid lärosätena.

10. En synpunkt som inte belysts i enkätsvaren eller i något av de dokument som undersökts gäller bibliotekets och bibliotekarieprofessionens roll i att ta fram underlag för de bibliometriska utvärderingarna, speciellt de individbaserade bibliometriska modellerna som utvecklats vid vissa lärosäten. Detta är ett område som förtjänar att belysas vidare.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi finner två huvudtyper av bibliometriska modeller för fördelning av forskningsanslag vid svenska lärosäten idag.

- a) faktiskt genomslag som mäts genom publicerings- och citeringsgrad som är basen för den svenska nationella modellen
- b) publiceringsgrad kombinerad med en bedömning av publiceringskanalernas förväntade (genomsnittliga) genomslag som tar sin utgångspunkt i den norska modellen.

Modellerna är omarbetade för att passa den specifika organisationens speciella önskemål. Det går att uttyda en viss skillnad mellan lärosäten som har interna resurser att utveckla bibliometriska modeller vilka därmed har utrymme att konstruera mer metodologiskt komplexa modeller på flera olika nivåer inom verksamheten, och lärosäten som antingen förlitar sig på externa experter som konstruerar modeller för fördelning eller helt enkelt knyter sitt fördelningssystem till externa datakällor som förtecknar eller värderar publiceringar och publikationskanaler. Värt att notera är att såväl Lunds som Stockholms universitet delvis, och att Chalmers fram till nu helt saknar fördelningsmodeller med bibliometrisk komponent.

REFERENSER

- Auranen, O. och Pölonen, J. (2012). Nivåindelning av de vetenskapliga publiceringskanalerna. Slutrapporten för Publikationsforumprojektet (2010–2012). Nätpublikationer 1/2012. Publikationsforum: De vetenskapliga samfundens delegation. http://www.tsv.fi/files/yleinen/slutrapporten_for_publicationsforum_projektet.pdf [2014-09-29].
- Butler, L. (2003). Explaining Australia's increased share of ISI publications--the effects of a funding formula based on publication counts. *Research Policy* 32 (1):143-155.
- Butler, L. (2008). Using a balanced approach to bibliometrics: quantitative performance measures in the Australian Research Quality Framework. *Ethics in Science and Environmental Politics* 8:83-92.
- Delmål fördjupade analyser, strategier samt uppföljningskriterier perioden 2013-2015. Samhällsvetenskapliga fakultet (2013). Dnr UmU 200-1111-12. http://www.umu.se/digitalAssets/130/130953_bii-samhllsvetenskaplig-fakultet.pdf [2014-05-30].
- Delmål fördjupade analyser, strategier samt uppföljningskriterier perioden 2013-2015, Teknisk-naturvetenskaplig fakultet. (2013). Dnr: UmU 200-1111-12. http://www.umu.se/digitalAssets/130/130952_bi-teknisk-naturvetenskaplig-fakultet---delml-frdjupade-analyser-strategier-samt-uppfoljningskriterier-perioden-2013-2015-5-.pdf [2014-05-30].
- Demker, M. (2013). De akademiska värdena i en tid visioner och målstyrning. Samfakdekan [blogg] 18 december, 2013. <http://samfakdekan.blogg.gu.se/2013/12/18/de-akademiska-vardena-i-en-tid-visioner-och-malstyrning> [2014-05-30].
- Elvebakk, B. och Enebakk V. (2006). Kunskapsløst Kunskapsløft. I *Hva skal vi med vitenskap? 13 innlegg fra striden om tellekantene*. Red E. Bjerck Hagen och A. Johansson. Oslo: Universitetsforlaget. 13-26.
- Eriksson, L., & Heyman, U. (2014). Resurser för utbildning och forskning. Stockholm: SUHF.
- Flodström, A. (2011). Prestationsbaserad resurstilldelning för universitet och högskolor. Utredning på uppdrag av utbildningsdepartementet (U2010/4151/SAM). Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Forskningsbloggen, MAH (2012). Kvalitetsindikatorn vetenskaplig produktion och citeringar i ett nötskal. <http://blogg.mah.se/forskningsbloggen/2012/11/02/kvalitetsindikatorn-vetenskaplig-produktion-och-citeringar-i-ett-notskal> [2014-05-30].
- Fördelning av fakultetsmedel. Humanistiska fakulteten. 2011-09-07. Drn V 2011/196. http://www.hum.gu.se/digitalAssets/1343/1343305_hfn-110922-18.pdf [2014-05-30].
- Geuna, A. och Martin B. R. (2003). University Research Evaluation and Funding: An International Comparison. *Minerva* 41 (4):277-304.
- Gudmunsson, P (2012). Fördelning av forskningsmedel. Rektorsblogg [blogg] 29 oktober, 2012. <http://www.kth.se/blogs/rektor/2012/10/fordelning-av-forskningsmedel> [2014-05-30].
- Görnerup, Emil (2013). Från departement till doktorand: På vilka grunder fördelas de direkta statsanslagen för forskning? Rapport från Svenskt Näringsliv.

- Hammarfelt B, Nelhans, G & Eklund, P (2014): The heterogeneous landscape of bibliometric indicators: Evaluating models for allocating resources at Swedish Universities. Paper presented at the *19th Nordic Workshop on Bibliometrics and Research Policy*. Reykjavik, Iceland September 2014.
http://www.rannis.is/media/erindi-glaerur/7A-NWB-2014_25-sep_Hammarfelt,-Nelhans-&-Eklund.pdf [2014-11-13].
- Hammarfelt, B. & de Rijcke S. (in press). Accountability in context: Effects of research evaluation systems on publication practices, disciplinary norms and individual working routines in the faculty of Arts at Uppsala University. *Research Evaluation*.
- Humanistiska fakultetsnämndens protokoll 2011-09-22 Göteborgs universitet.
http://hum.gu.se/digitalAssets/1345/1345925_hfn-p110922.pdf [2014-10-05].
- Journals Under Threat: A Joint Response from History of Science, Technology and Medicine Editors (2009). *SHOT Newsletter January* s. 9-13. <http://www.historyoftechnology.org/media/pdf/Newsletter/January2009.pdf> [2014-05-31].
- KI (2009). Användning av bibliometri som delparameter för tilldelning av forskningsmedel till institutioner vid Karolinska Institutet och forskning vid SLL: Beskrivning av metodval. http://kib.ki.se/sites/kib.ki.se/files/Bibliometribeskrivning_090925_%283%29.pdf [2014-05-31].
- Letter from the Rector: Annual report, quality evaluations, and publications, 2014. Linnéuniversitetets nyhetsbrev. <https://medarbetare.lnu.se/social/groups/linneuniversitetets-nyhetsbrev/posts/16622> [2014-05-30].
- Linneuniversitetet (2014): Verksamhetens inriktning och ekonomiska förutsättningar 2015. Dnr: 2014/244-1.1 https://medarbetare.lnu.se/polopoly_fs/1.106435!pvp2015_140613.pdf [2014-09-30].
- Lindström Claessen, E. (2013). Prestationsbaserat fakultetsanslag trappas ned. *Akademiliv*, Sahlgrenska akademins nyheter. <http://www.e-nytt.se/2013/11/14998/> [2014-05-30].
- Luleå tekniska universitet, Rektorsbeslut (2014) Publiceringsstöd till vetenskapliga artiklar och konstnärliga produktioner Rektorsbeslut nr 171-14, 2014-09-02.
- Minnesanteckningar från ledningsgruppsmöte 2013-05-22 (2013). <http://www.mah.se/upload/FAKULTETER/HS/Om%20HS/Ledningsgrupp/LG-minnesant%20130522%20version%202.pdf> [2014-05-30]
- Modell för fördelning av forskningsbidrag till forskningsmiljöer. Högskolan i Halmstad. 2014-03-26. Drn 69-2011-328.
- Modell för fördelning av statsanslag från konsistoriet till områdesnämnderna vid Uppsala universitet (2011). UVF 2011/134 http://uadm.uu.se/digitalAssets/115/115693_forskning.pdf [2014-05-30].
- Modell för intern fördelning av anslag till forskning och forskarutbildning (2013) MDH 1.1.3-185/12. http://www.mdh.se/polopoly_fs/1.35620!/Menu/general/column-content/attachment/mdh_1_1_3-185_12.pdf [2014-10-06].
- Nelhans, G. (2013). *Citeringens praktiker – Det vetenskapliga publicerandet som teori, metod och forskningspolitik*. Diss. Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Göteborgs universitet, Göteborg. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/33516> [2014-05-30].

- Omfördelning av forskningsanslaget utifrån bibliometri (2014). Rektorsbeslut nr: 13. Drn2014/4-1.1 https://medarbetare.lnu.se/polopoly_fs/1.97744!/RB13%20Om%20rdelning%20av%20forskningsanslaget%20utifr%C3%A5n%20bibliometri.pdf [2014-05-30].
- Power, M. (1997). *The Audit Society – Rituals of Verification*. Oxford University Press.
- Principer för fördelning av fakultetsanslaget vid Humanistiska fakulteten 2015 Drn E 2014/274 Humanistiska fakultetskansliet, beslut 2014-05-08. http://hum.gu.se/digitalAssets/1481/1481759_principer-fordelning-fakultetsanslaget-2015.pdf [2015-02-04].
- Prop 2012/13:30 (2012). Forskning och innovation. Stockholm.
- Prop 2013/14:1 (2013). Budgetpropositionen för 2014. (Vol. Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning). Stockholm.
- Protokoll/Rektorssammanträde (2014) Nr 17 http://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1476/1476299_protokoll-2014-02-17.pdf [2014-10-05].
- Publiceringspolicy för forskare vid Fakulteten för teknik och samhälle, Malmö högskola, 2013-10-23. Dnr TS 15-2013/483. [https://www.mah.se/upload/FAKULTETER/TS/Forskning/Publiceringspolicy%20\(2\).pdf](https://www.mah.se/upload/FAKULTETER/TS/Forskning/Publiceringspolicy%20(2).pdf). [2014-05-30].
- Publiceringsregler för forskare vid Blekinge Tekniska Högskola (2011). Blekinge Institute of Technology Research report No. 2011:04 [http://www.bth.se/fou/forskinforsof/Sok/8389c16ff85eb733c12578ff00412acb/\\$file/Rapport%202011_04_1309.pdf](http://www.bth.se/fou/forskinforsof/Sok/8389c16ff85eb733c12578ff00412acb/$file/Rapport%202011_04_1309.pdf). [2014-10-05].
- RED10 (2011). RED10 Research Evaluation: Reports from the Evaluation of all research at the University of Gothenburg 2010. S. Holmgren och G. Bertilsson Uleberg (Red.). Göteborg: University of Gothenburg.
- Regler för registrering av forskning och konstnärliga verk i GU:s open-access-databaser. Konstnärliga fakulteten. 2012-05-29. Drn V 2013/498 http://www.konst.gu.se/digitalAssets/1460/1460131_regler-reg-forskning-gu-databaser-dnr-v-2013_498.pdf [2014-05-30].
- Resursfördelning för Lunds universitet Verksamhetsåret 2013 Planeringsförutsättningar för perioden 2014-2016. Dnr LS 2012/352 http://www.eken.lu.se/upload/plan/Resursfordelning_2013-2016-sammanlaggning_slutlig_121218.pdf. [2014-05-30]
- Riksrevisionen (2011). Användningen av basanslaget för forskning och forskarutbildning RiR 2011:21. Stockholm, Riksdagstryckeriet. http://www.riksrevisionen.se/PageFiles/13812/Anpassad_%2011_21%20Användningen%20av%20basanslaget%20för%20forskning%20och%20forskarutbildning.pdf [2014-05-31].
- Samhällsvetenskapliga fakultetens verksamhetsplan 2013. http://www4.lu.se/upload/LUPDF/Samhällsvetenskap/Policydokument_och_planer/Verksamhetsplan%202013_webb.pdf. [2014-05-30].
- Sivertsen, G. (2009): Publikationsindikatoren. I Øyvind Østerud (red.) *Hvordan måle vitenskap? Søkelys på bibliometriske metoder*. Det Norske Videnskaps-Akademis årsbok. s 11-38. Oslo: Novus.
- Sjögren, D (2011). Utvärdering av kvalitetsbaserat resurstilldelningssystem på humanistiska

- fakulteten. Rapport till fakultetsnämnden 16/9 2011. Umeå: Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå universitet. http://www.humfak.umu.se/digitalAssets/82/82606_utvardering-av-kvalitetsbaserad-resurstilldelning.docx [2014-05-30].
- SOU 2007:81. 2007. Resurser för kvalitet: Slutbetänkande av Resursutredningen. SOU 2007:81, Utbildningsdepartementet. Stockholm: Fritzes.
- Styrmodell vid Högskolan i Borås, 2011.
- SUHF Utvecklingsbanken. (2014). B 17 Departementsmedelsfördelningsprojektet / Chalmers tekniska högskola AB.
<http://www.suhf.se/arbetsgrupp/hfrhogskolornasforumforredovisningsfragor/utvecklingsbanken/planeringbudgetuppfoljning> [2014-05-30].
- The Norwegian allocation model at Lnu (2014). https://medarbetare.lnu.se/polopoly_fs/1.100357!Description%20the%20Norwegian%20model.pdf. [2014-10-05].
- Universitets- och högskolerådet (2004): Vekt på forskning: Nytt system for dokumentasjon av vitenskapelig publisering.
- Utbildningsdepartementet: Pressmeddelande, 8 juni 2010 <http://www.regeringen.se/sb/d/12470/a/147580>. [2014-08-26].
- Utbildningsdepartementet, regeringsbeslut (2013). Uppdrag att utreda och lämna förslag till en modell för resursfördelning till universitet och högskolor som innefattar kollegial bedömning av forskningens kvalitet och relevans. U2013/1700/F. http://vr.se/download/18.49e6aaba13ef4cb96236df5/1381393191746/Uppdrag+U2013_1700_F+%281%29.pdf. [2014-10-06].
- Vetenskapsrådet (2014a). Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige - FOKUS.
<http://vr.se/download/18.5a947f0d145b21c17091056/1399911674726/Presentation+m%C3%B6ten+och+hearings+UoH+maj+2014.pdf>. [2014-05-21].
- Vetenskapsrådet (2014b). Modell för fördelning av forskningsresurser till lärosäten (Fokus).
<http://vr.se/omvetenskapsradet/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/modellforfordelningavforskningsresurserstillarosaten.4.5a947f0d145b21c1709a7.html> [2014-10-06].
- Vetenskapsrådet (2014c). Forskningskvalitetsutvärdering i Sverige – FOKUS
<https://publikationer.vr.se/produkt/forskningkvalitetsutvardering-i-sverige-fokus/> [2014-12-22]
- Åström, F. & Hansson, J. (2013). How implementation of bibliometric practice affects the role of academic libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, 45 (4):316-322.
- Ökad andel svenska humaniora-artiklar i Web of Science (2014). Forskningsbloggen [blogg] 14 april, 2014 <http://blogg.mah.se/forskningsbloggen/2014/04/14/okad-andel-svenska-humaniora-artiklar-i-web-of-science/>. [2014-05-30].
- ÖRE2010 (2011). Örebro Research Evaluation: Utvärdering av forskningen vid Örebro universitet. A-K Frih (Red.). Örebro: Örebro University.
- Övergripande riktlinjer för fördelning av fakultetsmedel (2010). Linnéuniversitetets nyhetsbrev. <https://medarbetare.lnu.se/1.21250/overgripande-riktlinjer-for-fordelning-av-fakultetsmedel>. [2014-05-30].

BILAGOR

Bilaga 1 – BREV

Hej,

Vi har fått i uppdrag av ledningen för Högskolan i Borås att göra en översikt och analys över vilka typer av bibliometriska resurstilldelningsmodeller som används för fördelning av resurser för forskning vid några svenska lärosäten. Vi kontaktar därför er för att be er att om möjligt besvara nedanstående frågor så snart som möjligt. Vi undrar följande:

- Används prestationsbaserade bibliometriska fördelningsmodeller vid ert lärosäte? Och hur ser dessa ut i så fall?
- Följer ni den norska modellen, VR-modellen eller någon annan modell?
- Görs några förändringar av modellen (t.ex. införande av nya/alternativa publiceringskanaler, eller alternativa omräkningsfaktorer)?
- Hur hanteras flerförfattade verk: författarfraktionering (1/antal författare), heltalsberäkning (varje författare erhåller full credit), eller någon annan modell? Ange gärna vilken.
- På vilken nivå används fördelningsmodellerna på? T.ex. på lärosätetsnivå/fakultetsnivå/institutionsnivå/individnivå?
- Kan institutionerna själva påverka modellen och eventuellt ha egna modeller? Om de kan det, kan ni beskriva något exempel på sådan påverkan?
- Vilken dokumentation finns kring modellerna och vore det möjligt för oss att ta del av dokumentationen? Ange gärna referenser till tryckta källor eller URL:er till beskrivningar och principskisser som kan vara av värde för oss.
- Känner ni till några interna debatter som förts inom lärosätet (i lärosätets interna publikationer, kommentarsfält på exempelvis rektors- eller dekanbloggar) med argument för och emot bibliometriska fördelningsmodeller? Om så, ange gärna källor.

Vi skulle vara tacksamma om ni har möjlighet att besvara frågorna senast måndagen den 19/5 så att vi har möjlighet att sammanställa resultaten till

månadsskiftet maj/juni. Om ni känner att någon annan skulle vara bättre lämpad att svara på frågorna så får ni gärna vidarebefordra mailet till dem.

Om ni undrar något över frågorna eller om uppdraget, kontakta oss gärna!

Tack för er medverkan!

PIETA EKLUND: pieta.eklund(at)hb.se 033-435 59 52

GUSTAF NELHANS: gustaf.nelhans(at)hb.se 0709-54 44 26

Bilaga 2 - RESPONDENTER

Förfrågan gick till:

Chalmers tekniska högskola

Göteborgs universitet

Högskolan i Borås (genom rapportförfattarna)

Högskolan i Halmstad

Högskolan i Skövde

Kungliga Tekniska högskolan

Linköpings universitet

Linnéuniversitetet

Luleå tekniska universitet

Lunds universitet

Malmö högskola

Mälardalens högskola

Stockholms universitet

Sveriges lantbruksuniversitet

Detta arbete har sin bakgrund i ett långtgående intresse för kvalitetsvärdering och bibliometriska indikatorers roll i forskningens praktiker samt mer generellt hur forskningens styrformer och genomförande samproduceras i den senmoderna perioden som karakteriserar vår tid. Dessutom hämtar det näring i intresset för bibliotekets och i synnerhet *bibliotekariens* roll i denna process. Inriktningen på denna studie initierades på uppdrag från rektor vid Högskolan i Borås som ett led i en omvärldsanalys och som underlag för internt utredningsarbete, men kom under arbetets gång att utvecklas till ett fördjupat arbete att mer generellt beskriva hur bibliometriska fördelningsmodeller används vid svenska lärosäten. Arbetet har också bidragit till vidare forskning i vilken fördelningsmodeller vid samtliga svenska lärosäten som innehar forskarutbildningsrättigheter studeras.

ISBN: 978-91-87525-45-2 (tryckt) 978-91-87525-46-9 (pdf) <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hbdiva-21>

RESURSFÖRDELNINGSMODELLER PÅ BIBLIOMETRISK GRUND VID ETT URVAL SVENSKA LÄROSÄTEN

Gustaf Neilhans | Pieta Eklund

HÖGSKOLAN
I BORÅS